Temmuz-Ağustos 1995 SAYI: 16

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

კულტურული კრებული

ეროვნული ბიბლიოთეკა

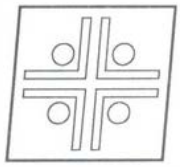

TOTAL

MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ

GÜRCÜSTAN - RUSYA VE DİĞER BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU ÜLKELERİNE HER TÜRLÜ:

* İHRACAT
* İTHALAT
* YATIRIM
* TEMSİLCİLİK

İŞLEMLERİ İÇİN
İNGİLİZCE / RUSÇA / GÜRCÜCE
BİLEN KADROMUZLA
HİZMETİNİZDEYİZ.

TOTAL Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.
Halaskargazi Cad.
Rişvanoğlu Apt. No:59 K:6 D:5
Harbiye – İSTANBUL
Tel: (0212) 231 08 04 - (0212) 233 56 82
Faks: (0212) 233 71 04

çveneburi
Kültürel Dergi

Temmuz-Ağustos 1995, Sayı 16
(İki Ayda Bir Yayımlanır.)

İMEDİ
Tanıtım, Yayıncılık ve Tic. A.Ş. Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Cahit ●KTAY

Yayın Yönetmeni
Editör
Fahrettin ÇİL●ĞLU

Yayın Koordinatörü
Rüya ÖZKALKAN

Mali İşler Koordinasyon Kurulu
Sabahattin KESKİN, O. Nuri MERCAN,
Cahit OKTAY, Bahri OLGUN,
İberya ÖZKAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Ali BAYAR, Fevzi ÇELEBİ, Hasan ÇELİK,
Nihal ÇELİK, Fahrettin ÇİLOĞLU,
Davit KOMAHİDZE, Erhan ÖZÇELİK,
Deniz ÖZDEMİR, Rüya ÖZKALKAN,
Mustafa YAKUT, Gaffar YILMAZ

Abone ve Tanıtım
Gaffar YILMAZ

Yazışma Adresi
İnönü Mah. Çimen Sk. No: 79/3
80230 Elmadağ - İstanbul
Tel. :(0212) 224 45 83
Faks: (0212) 246 56 89

Fiyatı
50.000.-TL (KDV Dahil)
Abone Koşulları
Yıllık Abone
300.000.-TL / 13$ / 20 DM

Havale Hesap No:
Posta Çeki Hesap No:
674204-Fahrettin Çiloğlu
İş Bankası
Karaköy Şubesi – İSTANBUL
300131 No'lu Hesap

Dizgi-Ofset Hazırlık
VEGA Yayıncılık & Tanıtım
Tel-Fax: (0212) 638 25 81
Baskı
Ceylan Matbaacılık

Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme, ve çevirilerde kaynak belirtilmeli, çeviri yazılar orjinaliyle birlikte gönderilmelidir.

içindekiler

çveneburi' den

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Soğuk Savaşın Dersleri 3
Eduard ŞEVARDNADZE

SÖYLEŞİ

Recep Jordania ile Söyleşi 4
Fahrettin ÇİLOĞLU

SANAT-EDEBİYAT

Eka Bakradze'den Şiirler 6
Hasan ÇELİK
Sessizlik, Hüner ve Ayrılık 9
Michael WALSH
Sınırlar Ötesi Bir Sanat Etkinliği: "Altın Post" 10
Rüya ÖZKALKAN
Sınır Tanımayan Argonotlarla Söyleşi 11
Argonotların Gürcüstan Yolculuğu 11
Erhan ●ZÇELİK

YAŞAM-KÜLTÜR

Köyümden Notlar 15
Ali BAYAR
Köyün Maskesi 17
Davit KOMAHİDZE
Acı Bir Anı 18
Ali BAYAR
Antalya'da Bir Gürcü Ressam 19
Mustafa YAKUT

ETNOĞRAFYA-FOLKLOR

Gürcüce Derlemeler 20
Nihal ÇELİK
Fevzi ÇELEBİ

ÇOCUK

Deda Ena'dan 22
Aslan ile Tilki 23
Fahrettin ÇİLOĞLU

HABER-YORUM

Çveneburi'den Haberler
Ahmet Özkan Melaşvili'nin 15. Ölüm Yıldönümü 25
Hayriyeli Yaşlılar Korosu 26
29 Ağustos Suikasti ve S●nrası 27
Şevardnadze'nin, Suikast Girişimini Protesto Mitinginde Yaptığı Konuşma 27
Kartuli Ansambli 29
Gürcüstan'da Seçim 29
Türkiye-Gürcüstan Arasında Yeni Bir Sınır Kapısı 29

Kısa Kısa 30
Rüya ÖZKALKAN

çveneburi'den

çveneburi, amatörce yayımlanmasına karşın, neredeyse üç yılını doldurdu; bu sayıyla birlikte 16. sayısına ulaştı. Eğer bu bir başarıysa, bu başarının üç temel ayak üzerine oturduğunu söyleyebiliriz: Yazı işleri, finansman ve dergi okurları. Bu kez burada, **çveneburi**'nin değerli okurlarından gelen mektuplardan söz etmek istiyoruz. Bu mektupları gönderenler, yalnızca birer okur olarak değil, aynı zamanda çeşitli katkılarda bulunarak **çveneburi**'nin yayımını bizimle paylaşıyorlar. Biz de bu sayıda, birkaç mektupta yer alan keyifli satırları, **çveneburi**'nin bütün okurlarıyla paylaşmak istedik.

çveneburi'ye derlemeleriyle de katkıda bulunan bir okurumuz uzun mektubunda şunları yazıyor: "Bir vesile ile tanışmış olduğum **çveneburi** dergisinin her çıkan sayısını hararetle inceliyorum. Dostuma-akrabama anlatıyor ve tavsiye ediyorum. Gerçekten kendi kültürümüzle alakalı böylesi bir neşriyatın var olduğunu duyan dostlarımız, önce hayret ediyor sonra memnuniyetlerini ifade ediyorlar. Bu geleneksel kültürümüzün, canlı tutulup ibya edilmesi gerekiyorsa, bunun maddi ve manevi destekle devam edebileceğini de hatırlatıyoruz." Yine derlemeleriyle dergimize katkıda bulunan bir başka okurdan gelen mektupta ise şöyle deniyor: "Sevgili **çveneburi** yayımcıları, Ocak-Şubat 1995 tarihli (13. sayı) derginiz de gösteriyor ki, tüm zorluklara rağmen başarılı yayınınızı sürdürmekte kararlısınız. Ben, **çveneburi** tutkunu olarak, kararlılığınızın devamını diliyor, daha 'nice başarılı yayınlarda buluşmak üzere diyorum." Bir başkası, "**çveneburi** kültürel derginin muntazam çıkmasını diler, yapabileceğim yardımları bildirmenizi rica ederim." Yakın tarihli bir mektupla devam edelim. "Efendim, dergimizin her sayısını hararetle bekliyorum ve bir elime geçti mi en küçük yazısına kadar okumadan bırakamıyorum. Bir sonraki sayıyı aynı heyecanla bekliyorum. Gerçi bu yıl daha sık geliyor. Hep birlikte el ele, gönül gönüle vererek, daha güzele ve daha ileriye dönük çalışmalarımız olsun. Kalplerimizin sıcaklığı Kaf Dağı ülkesinin sıcak kalpli insanları ile birleşsin, buzlar çözülsün, dostluğumuz pekişsin."

Ve başka mektuplar, benzer sıcak satırlarla dolu...

•

Bu sayının ilgiyle okuyacağınızı sandığımız yazılarından biri, 1918-1921 arası dönemde bağımsız Gürcüstan'ın devlet başkanı Noe Jordania'nın oğlu Recep Jordania ile yaptığımız söyleşi. Jordania'nın Gürcüstan'a yönelik insani çalışmalarının, biz Türkiyeli Gürcülere de örnek olmasını diliyoruz. Türkiye'nin sanat dünyasının bu yılki önemli olaylarından biri olan, İstanbul Şehir Tiyatroları ve Tiflis Metebi Tiyatrosu'nun ortak projesi "Altın Post"a geniş yer verdik. Türkiye'de ve Gürcüstan'da iki dille (Gürcüce ve Türkçe) sergilenen Altın Post, konusunu mitolojiden almakla birlikte, özellikle Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler arasında dostluğun ve barışın sürekli kılınmasına katkıda bulunmak için geliştirilmiş bir proje. Biz de dergimizde geniş yer verirken, biraz da bu projenin duyulmasını amaçladık. "Sanat-Edebiyat" sayfalarında, çocuk yaşta kendini şair olarak kabul ettiren Eka Bakradze ile ünlü bir müzisyen olduğu halde Sovyet döneminde ünü gölgelenmiş olan Gia Kançeli'ye yer verdik. Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin suikastın ardından yaptığı bir konuşma "Haber-Yorum" sayfalarında yer alıyor. "Kendi Kendine Gürcüce" ve "Deda Ena", bu sayıdan itibaren **çveneburi**'de yer almayacak. Ama bu iki çalışmanın da, genişletilmiş olarak yakın tarihlerde kitaplaşacağını şimdiden duyurmak istiyoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere...

Editör

Soğuk Savaşın Dersleri

Eduard ŞEVARDNADZE

Günümüzün yakıcı sorunu ve Soğuk Savaş sonrasının başlıca konusu, bölünmüş ülkeler arasında işbirliği olmalıdır. Eski SSCB toprakları üzerinde bağımsız devletler kurulması geri dönüşü olmayan bir süreçti. Bu aşamaya er ya da geç gelinecekti. Ancak ilgili taraflar dışişleri bakanlığından istifa ettiğim sırada diktatörlük ve totaliter restorasyon konusunda yaptığım uyarıları dikkate alsalardı, 1991 Ağustos darbesiyle karşılaşmazdık. Yeni bir devlete geçiş bütünüyle farklı bir ortamda olabilirdi. Bir konfederasyonun tercih edilmesi mümkündü. Böyle bir projenin çerçevesi vardı. Ama Sovyetler Birliği başarısız darbe sonucunda yerle bir oldu. Buna üzülmek gerekip gerekmediğinden hâlâ emin değilim.

O dönemde, Sovyet askerlerinin Doğu Avrupa'dan çekilmesi ve Almanya'nın birleşmesinin kolaylaştırılması sırasında kısa vadeli ve taktik nükleer silahlarını kapsayan Nükleer Güçler Anlaşması'yla (INF) ilgili izlediğim politika nedeniyle sert eleştiriler aldım. Ancak Üçüncü Dünya Savaşı'nın ufukta büyük bir tehlike olarak belirdiği de unutulmamalıdır. Herkes nükleer bir Armageddo'nun alarmının çaldığının farkında. Nükleer bir cehennemin kıyısına doğru sürüklendiğimiz kanısındayım.

Örneğin Sovyetler'in en büyük gücü Almanya'da, Avrupa'nın göbeğinde mevzilenmişti. Aynı zamanda Almanya'nın birleşmesi adımları atılıyordu. Bu yeni bir dünya savaşına varabilecek çatışmaları tırmandıracak bir potansiyel içeriyordu. Sovyetler Birliği dışişleri bakanı olduğum zaman izlediğim politikada hata yapmadığımı düşünüyorum. Gürcüstan devlet başkanı olarak bugünkü Gürcü - Abhaz çatışmasına barışçı bir anlaşma sağlanması fikrini yüreklendirmeye çalışırken de yine yanılmadığımı düşünüyorum. Görüşme süreci başarısızlığa uğrarsa çatışmanın tırmanmasından korkmamız için yeterince haklı gerekçemiz var. Gürcüstan soruna askeri çözüm kararı veremez, çünkü böyle bir senaryo ne pahasına olursa olsun engellenmesi gereken yeni çatışmalar ve büyük kayıplar tehlikesini içerir.

Gürcüstan ile Abhazya'nın çıkarları arasında bir çatışma görmüyorum. Abhazlar Gürcüstan toprağında, yani Abhazya'da yaşayan ulusu oluşturuyor. Bugün Gürcüstan'da muhalefet 1993'te Bağımsız Devletler Topluluğu'na (BDT) katılınması nedeniyle beni eleştiriyor. O zaman neden bağımsızlık için savaştık diye soruyorlar. Halkın, parlamentonun ve medyanın olası tepkilerini ve Rusya'nın tarafını tutmam suçlamalarını göze alarak ve hesaba katarak Moskova'dayken BDT'ye katılma kararını verdim. Ancak Avrasya'nın yayıldığı geniş alanda barışın ve istikrarın, bütün Avrupa ve dünya barışında da olduğu gibi Rusya olmaksızın sağlanamayacağı gözönüne alınarak bu karara varmıştım. Hatta Rusya olmadan Nazizm püskürtülemezdi ve bugün de yeni kurulacak bağımsız devletlerin önü alınamaz.

Ancak Rusya'nın da bazı aşamalar kaydetmesi gerekiyor: Öteki devletlere baskı uygulamadan ilişki kurmayı, yıldırmadan-sindirmeden korumayı ve himaye etmeyi öğrenmesi gerekiyor. Bütün bunlar sadece Gürcüstan için değil, aralarında Gürcüstan ve Rusya'nın da bulunduğu bağımsızlığını zorlu süreçlerden geçerek elde etmiş ve hâlâ bağımsızlık isteyen diğer devletler için de geçerlidir. Rusya'nın komşusu olan ülkelerin bağımsızlığı, birliği ve refahı yeni, demokratik, güçlü, bölünmez bir Rusya'nın varlığını da garanti eder.

Küçük Gürcüstan için kötü olan hiçbir şey büyük Rusya için iyi olarak görülemez. Aynı şekilde Rusya'nın aleyhine olan her şeyin Gürcüstan için de aynı ölçüde kötü olduğunu tarih göstermiştir.

Gerçek büyüklük, bölünmüş ülkelerin bölünmüş temellerine dayanmaz, ama ulusların ortak bir zemin oluşturma becerilerine dayanır.

* Bu makale, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze tarafından Inter Press Service (IPS) ajansı için yazılmış, 7 Temmuz 1995 tarihli *Evrensel* gazetesinde yayımlanmıştır.

Recep Jordania ile Söyleşi

Fahrettin ÇİLOĞLU

– Sayın Recep Jordania, söyleşimize sizi tanıyarak başlayabilir miyiz?

– Ben, 1918-1921 arasındaki bağımsız Gürcüstan Cumhuriyeti'nin ilk devlet başkanı Noe Jordania'nın oğluyum 1921'de Paris'te doğdum. Ben doğduğumda, Noe Jordania başkanlığındaki Menşevik iktidarı Bolşevikler tarafından devrilmiş ve babam Paris'e gideli birkaç ay olmuştu. Uzun zamandır Amerika'da yaşıyorum.

Denizcilik tarihi profesörüyüm. Altı haftadır Gürcüstan'daydım ve şu anda da sizinle birlikte burada, İstanbul'dayım.

– Devrik bir devlet başkanının oğlu olarak Paris'te yaşamınız nasıl geçmişti?

– Benim çocukluğumda ailem küçük bir evde yaşıyordu. Ben de sıradan bir hayat sürüyordum. Babam sürekli olarak çok çalışıyordu. Gürcüstan'a ilişkin umudunu uzun süre yitirmemişti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Gürcüstan'ın yeniden bağımsızlığını kazanabileceğini bile düşünüyordu. Hiç kuşkusuz babam demokrat bir insandı. Stalin'i ve Hitler'i birer diktatör olarak görüyordu. Ancak bu savaşla Sovyetler'in parçalanacağını ve Gürcüstan'ın böylece yeniden bağımsız olacağını umuyordu. Bildiğimiz gibi bu gerçekleşmedi.

– Babanız Noe Jordania, Mart 1921'de denizyoluyla Batum'dan ayrıldıktan sonra birkaç ay İstanbul'da kalmış. Buradaki Katolik Gürcü Kilisesi'nin basımevinde babanızın da kitapları basılmış. Örneğin bu kitaplardan biri ***Çven da İsini*** *(Biz ve Onlar) adını taşıyor ve 1923'te basılmış.*

– Doğrusunu isterseniz burada bir Gürcü kilisesi olduğunu ve babamın burada kitaplarının basıldığını bilmiyordum. Çok ilgimi çekti ve biraz da şaşırdım.

– Amerika'ya yerleşmeye nasıl karar verdiniz? Amerika'da bir Gürcü topluluğu var mı?

– Amerika'ya 1960 yılında gittim. Paris'te siyasal bilimler öğrenimi görmüştüm. Babamın ölümünden sonra bir süre İspanya'da kaldım. Burada Amerikalı bir kızla tanıştım. Sonra da onunla birlikte Amerika'ya gittim. Orada Yale Üniversitesi'nde denizcilik tarihi öğrenimi gördüm ve üniversitede kalarak profesör oldum.

Biz Amerikalı Gürcülerin 40-50 üyeli bir derneği var. Ama derneğin pek bir etkinlik gösterdiği söylenemez. Gürcüstan'dan yakın tarihte gelenlerle birlikte Amerika'da 500 kadar Gürcü var. Ama Paris'teki Gürcüler hem sayıca daha çok, hem de çeşitli alanlarda Gürcü olarak etkinlik gösteriyorlar.

– Peki siz Gürcüceyi okulda mı öğrendiniz, yoksa aile içinde mi?

– Paris'te Gürcüce öğreten bir okul yok

Ben annemden ve babamdan çok az Gürcüce öğrenmiştim. Gürcüceyi asıl olarak son beş yılda, her yıl Gürcüstan'da bir-iki ay kalarak öğrendim. Paris'teki pek çok Gürcü de aynı biçimde Gürcüstan'a giderek ana dilini öğreniyor ya da geliştiriyor. Örneğin benim kızım tek kelime bilmiyordu; ama şimdi benden daha iyi Gürcüce konuşuyor.

Recep Jordania eşiyle İstanbul'da.

– Son beş yıldır her yıl Gürcüstan'a gittiğinizi söylediniz. Şu anda da Gürcüstan'dan Amerika'ya dönüş yapmak üzere İstanbul'dasınız. Yaklaşık altı hafta önce, sizin organize ettiğiniz bir grupla birlikte Gürcüstan'a gittiğinizi biliyorum; o zaman da birlikte olmuştuk. Bu kez Gürcüstan'a niçin gittiğinizi ve orada neler yaptığınızı anlatır mısınız?

– Biz Amerikan-Gürcü yaz okulunu kurduk. Bu okulun amacı Gürcülere İngilizce öğretmek. Birlikte gittiğimiz grup, yedisi Amerikalı ve biri Türkiyeli olmak üzere sekiz kişiden oluşuyordu. Bu kişilerin hepsi bu programa gönüllü olarak katıldılar ve Gürcüstan dışındaki bütün giderleri kendileri karşıladılar. Tiflis'te ise her birimiz bir aile tarafından ağırlandık ve çok hoş günler geçirdik. Grupta yer alan kişilerin her biri birer İngiliz dili uzmanı. Bunlardan biri ticaret profesörüydü. Bir tanesi psikologdu. Diğerleri ise İngilizce öğretmeni. Gürcüstan'da bağımsız Tiflis Üniversitesi'yle işbirliği yaptık. Burada altı haftalık bir kurs düzenledik: haftada beş gün ve günde dört saat. Onbeşer kişiden oluşan sınıflarımız vardı. Bu sınıflardan biri 10-12 yaş grubu çocuklardan oluşuyordu. Biz sonuç olarak altı haftalık kursu tamamladık ve her şey çok yolunda gitti.

– Sizinle Ekim 1994'te, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin Birinci Forumu'nda Tiflis'te birlikte olmuştuk. Bu tarihten yaklaşık sekiz ay sonra siz yeniden Gürcüstan'a gitiniz. Bu süre içinde Gürcüstan'da bir değişiklik gözlediniz mi?

– Evet. Ekim ayına kıyasla bugün durum daha iyi. Ancak her şey çok pahalı. Halk parasız ve var olanı almaya gücü yetmiyor. Hiç kuşkusuz, az sayıda da olsa durumu iyi olan Gürcüler de var. Bununla birlikte güzel olan bir şey var, artık kentte güvenlik sağlanmış. İnsanlar gece yarısına kadar Tiflis sokaklarında dolaşabiliyor. Oysa bundan bir yıl önce saat 19:00'dan sonra sokaklarda kimseyi göremezdiniz. Şimdi Tiflis'te daha çok restoran ve kafeterya var. Süphesiz bunlar Gürcüstan açısından olumlu gelişmeler.

– Peki yaz okulu önümüzdeki yıl da sürecek mi?

– Evet. Yaz okulu uygulamasını gelecek yaz ve daha sonraki yıllarda da sürdüreceğiz. Üstelik bu projeyi daha genişletmek istiyoruz. Eğer olabilirse gelecek yıl Almanya'dan ve Fransa'dan da gönüllülerin katılmasını sağlamak için çalışacağım. Böylece yaz okuluna Almanca ve Fransızca da eklenmiş olacak. Belki daha sonra Türkiye'den de dil uzmanlarını bu gruba katmak ve yaz okulunda Türkçe de öğretmek söz konusu olabilecek.

– Sizin bu çalışmanızın biz Türkiyeli Gürcülere de örnek olmasını diliyorum ve bu söyleşi için **çveneburi** *dergisi adına teşekkür ediyorum.*

– Ben de teşekkür ediyor ve bu güzel derginizin uzun ömürlü olmasını diliyorum.

❐

(11 Ağustos 1995-İstanbul)

Eka Bakradze'den
Şiirler

Türkçesi : ***Hasan ÇELİK***

Eka Bakradze, 13 yaşındayken

Eka Bakradze 1975'te doğmuş. Onu 1981 yılında dedesinin Haşuri'deki evinde görmüştüm.
O zaman küçücüktü. Bir gün şair olacağını düşünmemiştim doğal olarak. Ondan sonra da kendisini görmedim 1987'de ilk şiir kitabı yayımlandı, hem de bir şairler ülkesinde
O şimdi bir genç kız, ana ben özellikle çocukluğunda yazdığı şiirleri seçtim

მზე დასცინის თავისთავს

მზე გვირილას გაებუტა
მოეფერა გრუბელს,
და მის ახლოს წვიმისაგან
დააუნა გუბე.

გვირილა მზეს ტოლს არ უდებს,
ქარი კვდება სიცილით,
ახლავ უნდა შეგარიგო,
ვაი თქვენი სირცხვილი!

წვიმას თმები შეაკრიჭა,
მაცნე მზესთან აფრინა,
მზისდარს კაბა დაუსველდა
სხივზე უნდა გაიხმო.

მერე გუბე ჰაწაწინა
კრიალა ცით გაივსო,
ეს გვირილა ბანაობს თუ
მზე დასცინის თავისთავს?

güneş kendisiyle alay ediyor

güneş papatyaya küstü
bulutu okşadı
ve papatyanın yanında
bir yağmur göleti oluşturdu

güneşe kafa tutuyor papatya
rüzgâr katılıyor gülmekten
çok ayıp bu yaptığınız
şimdi barıştırmalıyım sizleri

yağmurun saçlarını kesti
l haberci yolladı güneşe
ikizinin entarisi ıslanmış
ışınlara sersin diye

küçücük gölet sonra
doldu parlak gökyüzüyle
papatya mı yıkanıyor yoksa
alay mı ediyor güneş kendisiyle

(10 yaşında)

კარდიოგრამა

მე სულ სხვა გზებით მოვედი თქვენთან,
ეოვლგვარი ეჭვის გარეშე.
გრძელ ტალანებში,
უთვალავი კარების იქით
დამრჩა სითეთრე-როგორს სიმშვიდე
და საოცრების განცდის სურვილი.
ეთრა კედლები
კიდევ ბევრჯერ გამახსენებენ,
რომ უცნაურად რბილ მარწუხებში
შეიძლება გაშიფრო გული -
. . . . . .
- როგორც სიცოცხლის უძველესი
იეროგლიფი.
. . . . . .
მე არ ვიცი ეს დამწერლობა,
მე ვიცი მხოლოდ, რომ ამ ხაზებში
ურთულესი ფორმულაა გამოცანილი,
მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრჯერ უნდა გაიღოს
კარი,
სისხლის ბუნთულაც უნდა გავიღო,
მოისურება კიდევ ერთი მკვერთი სითეთრე
და მე ჰარისპირ დავრჩები თქვენთან.
მაშინ ძალიან მინდოდა მეთქვა,
რასაც გფიქრობდი.
უნდა უბრალოდ მეფიქრა - რასაც შემდეგ
გეტეოდით:
- რომ ამ დღეს ქვეყნა გულ'ხე ფაქი'ხი,
თბილი გული დამეტარებდა გრძელ
ტალანებში,
გულებსა და სითეთრეს შორის.
. . . . . .
იქნება არც კი დამიჯეროთ,
მაგრამ მე მართლაც ამოვიკითხე
ურთულესი კარდიოგრამა..
- არავითარი ანალიზი,
არც სინჯარებში
აღარმფეთქავი გულების გამო
გაჩენილი გულისტკივილი.
გულების ამ მკაცრ სამფლობელოში
მე თქვენი თბილი გული ვიცანი,
როგორც საკუთის დიდი მეგზური.
მაშინ ხსოვნაში
სითეთრე და გული ჩავტოვე -
. . . . . .
როგორც სიცოცხლის ურთულესი
იეროგლიფი.

kardiyogram

bambaşka yollardan geldim
her türlü kuşkudan arınarak
uzun dehlizlerde
sayısız kapıların ardında bıraktım -
beyazlığını sükûnetin
ve duyumsama dileğini mucizeleri
defalarca hatırlatacak bana
beyaz duvarlar,
garip yumuşak büklümlerde
çözebileceğimi yüreğin şifresini -
. . . . . .
- tıpkı en eski hiyeroglifi hayatın
. . . . . .
bu yazıyı bilmiyorum
yalnızca bildiğim bu çizgilerde
en zor denklemin çözüldüğüdür
fakat defalarca yine açılacak kapı
kan kabarcığını da sunacağım
parlak bir beyaz daha kararacak
ve ben sizinle yüz yüze kalacağım
çok istiyordum o zaman söylemeyi
düşündüğümü
ya da düşünmeyi yalnızca -
sonra söyleyeceğim şeyi:
- o gün yüreklerin en temizi
en sıcağı gezdiriyordu beni uzun
dehlizlerde
beyazlar ve yürekler arasında
. . . . . .
inanmayacaksınız bile belki
ama ben gerçekten okudum
en karmaşık kardiyogramı...
- tahlillerin hiçbir türlüsü
ne de tüplerdeki
atmayan yürekler nedeniyle
duyulan yürek sancısı
yüreklerin bu kasvetli sultanlığında
erdemin büyük yoldaşı
sıcak yüreğinizi tanıdım
o an sığdırdım hafızama
yüreği ve beyazı -
. . . . . .
tıpkı hayatın en eski hiyeroglifi

(11 yaşında)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბეღურების ორკესტრი

ისევ დამსაჯეს,
რატომ გააცდინეო
მუსიკის გაკვეთილი.
ვინ დამიჯერებს, რომ
მთელი საათია
ბეღურების ორკესტრს ვუსმენდი,
უცნაური სკუპ-სკუპით
მავთულებზე
ათასნაირ ნოტებს
რომ წერდნენ.

ვიღაც ფრთხილად აკაკუნებს...
ხეურბელზე მოლოდინი მხრებს იჩეჩავს...
მღუმარს გახაფხული შემომისწრებს
სულხე,
გაგიოცებ უძვირფასეს სტუმარს,
ვიღაც მარდად ჩაუქროლებს ჭელებს,
მიწას ობილი ოხშივარი ბურავს,
მკერდქვეშ ნახად შეუცურებს ხელებს,
ჩამოაცლის ზამთრის ჰირქუშ ბურანს.
გახაფხული მოჰფენია მთა-ბარს,
უკვაილებით მოუქარგავს კორდი,
თოვლქვეშ ია-ენძელებს კაბა,
ველარ ფარავს აღტაცებულ ლოდინს.
ვინღა ისმენს ზამთრის ბოლო
ზღაპარს,
სადღაც უხმოდ გაპარულა დარდი,
ბუჩქის ძირას ია თვალებს ხაბავს,
სულში ურჩად დაბაკუნებს მარტი.

serçeler orkestrası

cezalandırıldım yine,
astığım için
müzik dersini
kim inanır ki
serçeler orkestarısını dinlediğime
tüm bir saat boyunca,
binbir türlü notalar yazıyorlardı
garip seksekleriyle
serçeler teller üstünde.

(10 yaşında)

kapımı çalıyor biri çekinerek...
bekleyiş omuz kırıyor eşikte...
ilkyaz yetişiyor suskun ruhumun imdadına,
hayret ediyorum en değerli konuğuma,
rüzgâr çevikliğinde esip geçiyor birisi
kırlardan,
sıcak bir ıslaklık örtüyor toprağı,
ellerini sokuyor nazikçe koynuna,
söküp atıyor çatık kaşlı kışın kaftanını
ilkyaz serilmiş ovalara dağlara,
kırlar çiçeklerle bezenmiş,
gizlemiyor heyecanlı bekleyişi,
kar altında menekşelerin, çiğdemlerin
entarisi.
kim dinler artık kışın son masalını,
keder sessizce bir yerlere kaçıvermiş,
menekşe göz kırpıyor çalı dibinde,
ruhumda mart tepiniyor inatla

(13 yaşında)

Sessizlik, Hüner ve Ayrılık

Michael WALSH

Seksenli yılların başında demir perdenin aralanmaya başlamasından beri Batılı müzikseverler, aralarında Alfred Shitke, Sofia Gubaidulina, Edison Denisov'un da aralarında bulunduğu ve ünleri katı Sovyet sistemiyle gölgelenen, daha önceden tanınmayan birçok besteciyle karşılaştı.

Şimdi, 1975'te ölen Dmitri Sostakoviç'ten beri eski Sovyetler Birliği'nden çıkan belki de en önemli besteci geliyor: hüzünlü fakat ruhen dokunaklı müziğiyle vatanı Gürcüstan'da süregelen trajediye ses veren 59 yaşındaki Gia Kançeli.

"Müzik bir çeşit yansımamızdır" diyor güçlü ulusal besteci. "Trajik olmaya çalışmıyorum, ancak bunlar benim duygularım." Kançeli'nin yapıtları yedi senfoniyi, bir operayı ve birçok kısa çalışmayı kapsamaktadır. Martta viyola ve yaylı çalgılar orkestrası için bestelediği 25 dakikalık ateşli çalışması "Abii ne viderem"in Amerika'daki galası, viyolist Kashkashian, şef Dennis Russel ve Stuttgart Oda Orkestrası'nca gerçekleştirildi. Aynı çalışmanın ECM kaydı o tarihlerde ABD'de çıktı.

Anayurdunun kültüründen zorunlu olarak uzak kalan Kançeli, dalga gibi yankılanan protest müziğini işlemektedir. Genç, neredeyse çocuk ruhlu melodiler son haddindeki vahşetin uyumsuz pasajlarıyla bir arada barınıyor; yabancılaşmış sesler derece derece, ahenkli biçimlerde bir bütün olarak karanlıkta belli belirsiz göz kırpıyor. Müzik aniden şarapnel gibi patlıyor ve parçaları toplamak dinleyicilere bırakılıyor. Davies, Kançeli'nin müziğinde enstrümanların nasıl ses verdiğini gerçekten bilen bir bestecinin ustalığıyla birleşen bir ruhanilik bulunduğunu söylüyor. "Bu sık rastlayamayacağınız bir kombinasyon."

Kançeli ve karısı Lula 1991'den beri Gürcüstan'dan uzakta, Berlin'de yaşıyorlar. Oradan Anvers Kraliyet Orkestarsı'nın daimi bestecisi olarak Belçika'ya geçecekler. Yine de Gürcüstan düşüncelerinden asla çok uzakta değil: son çalışmalarından biri olan Trauerfarbenesland (Keder Renkli Ülke) adını taşımaktadır. Kançeli, dinsel müziğin kendisine çok yakın ve hoş gelmesine karşın müziğini dinsel müzik olarak tanımlayamayacağını söylüyor: "İnsan, ibadet yapılmazken bir kiliseye, sinagoga ya da camiye girdiğinde, orada özel bir sükûnet olduğunu görür. Ben bu sessizliği müziğe dönüştürmek istedim." Kançeli'nin ellerinde sessizliğin müziği akıldan çıkmamacasına dokunaklı.

(Çeviren: Deniz ÖZDEMİR)

* 17 Temmuz 1995 tarihli *Time* dergisinden alınmıştır.

Sınırlar Ötesi Bir Sanat Etkinliği:
"Altın Post"

Rüya ÖZKALKAN

3.000 yıllık mitolojik öykü "Altın Post", İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın kuruluşunun 80.yılında, Tiflis Metehi Tiyatrosu ve İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın ortak yapımı olarak sahnelendi. 2001 yılına değin her yıl daha çok ülkeden sanatçıların katılacağı bir tiyatro oyunu olarak düşünülen "Altın Post", projesini Gürcü oyun yazarı-yönetmen Sandro Mrevlişvili önermiş. Erol Keskin'in öneriyi desteklemesi üzerine proje kabul edilerek 1994 sonbaharında çalışmalar başlamış. Oyunu, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları dramaturgu Tarık Günersel ve Gürcü oyun yazarı-yönetmen Sandro Mrevlişvili birlikte yazmışlar Yönetmenliği de Sandro Mrevlişvili ve Çetin İpekkaya birlikte üstlenmişler. Bir yaz oyunu olarak düşünülen ve ilk olarak 25 Temmuz'da İstanbul'da Rumeli Hisarı'nda sergilenen oyun bir anlamda dünya seyircisinin de önüne çıktı; çünkü oyunu izleyenler arasında daha sonraki oyunlara katılması muhtemel ülkelerden de tiyatro adamları vardı. Türk tiyatrosunun önde gelen, ünlü tiyatro sanatçıları, eleştirmenleri ve ilgili bir izleyici topluluğu önünde sergilenen oyunu İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı da izledi Erol Keskin'in yaptığı anlamlı bir açılış konuşmasından sonra başlayan oyun başından sonuna kadar bir sanat şöleni havasında geçti.

ARGO

Oyunun konusu özetle; Argonotların, iktidar sembolü olan "Altın Post"u ele geçirme mücadelesi Efsaneye göre ;cesur İason, hakkı olan iktidarı, kral olan amcası Pelias'tan alabilmek için "Altın Post"u ele geçirmek zorundadır. Bu amaçla 50 küreklik bir tekneyle Yunanistan'dan yola çıkan İason ve arkadaşları Ege Denizi'ni, Çanakkale Boğazı'nı ve Çarpışan Kayaları (İstanbul Boğazı) geçerek Karadeniz'in azgın dalgalarıyla boğuştuktan sonra nihayet Kaf Dağı'nın ardındaki Kolhis'e(Batı Gürcüstan) ulaşırlar. Ancak orada Kral Aites'in iktidar sembolu olan "Altın Post"u ele geçirmek hiç de kolay olmaz. Çetin mücadelelerden sonra, Kral Aites'in İason'a âşık olan kızı büyücü Medea'nın da yardımıyla postu ele geçiren İason ve arkadaşları, bunun aslında çürük bir koyun postundan başka bir şey olmadığını görürler. İktidarını güçlendirecek "Altın Postlar" bulmak uğrun, yüzyıllardır kanlı savaşlar yaşadığını oysa insanoğlunun gücün asıl kendi içinde olduğunun farkında olmadığı mesajını veren oyun, sevgilisiyle babası arasında kalan Medea'nın sevgilisiyle birlikte hareket etmeye karar vermesiyle sona erer

Aslında, uzun bir dönüş yolu izleyen Argonotların dönüş yolu serüvenleri önümüzdeki yıllarda başka ülkelerinde bu projeye katılmalarıyla izlenme olanağı bulacak. Başlangıçta Türk ve Gürcü sanatçılarının ortak yapımı olarak sahnelenen oyun, daha sonra bu oyuna katılmak isteyecek başka ülke sanatçılarına da açık olacak. Rumeli Hisarı'ndaki dört oyundan sonra 7 Ağustos'ta Amasra'da sergilenen oyun daha sonra Sarp Sınır Kapısı'na ulaştı. Orada oyunun ilk perdesi Türkiye tarafında sergilendikten sonra ikinci perdesi aynı gün Gürcüstan tarafından sergilendi.

12 Türk ve 12 Gürcü sanatçının rol aldığı ve aynı anda Türkçe ve Gürcüce sergilenen oyun bu özelliği ile, kültürün sınırlar ötesi olma özelliğini de vurgulamış oldu

❐

Sınır Tanımayan Argonotlarla Söyleşi

– Altın Post projesi nedir? Bu proje fikri kim tarafından geliştirildi? Bu güzel öyküyü kim sahnelemeyi düşündü?

Sandro MREVLİŞVİLİ – Altın Post projesini birkaç kelimeyle ifade etmek oldukça zor, ama ben yine de kısaca anlatmaya çalışayım. Bizler bu günü, sanat için sınırların kalktığı, kapıların açıldığı bir gün olarak görüyoruz. Altın Post projesi bu düşüncenin pratik bir uygulamasıdır. Günümüzde sanat için uluslararası bir tolerans söz konusudur. Biizim programımızda bu uluslararası toleransın içinde vücut bulmaktadır. Bu ortaklaşa oyun sahneleme projesi pogramı uluslararası tiyatroların sınır tanımayan bir sanatsal işbirliği ilişkisidir. Bu projenin fikri Gürcüstan'da doğdu ve Türkiye tarafından da büyük bir ilgiyle karşılandı. Başlangıçta Gürcüstan'da kafamda ufak bir düşünce olan bu projenin ayrıntılarını netleştirdikten sonra, İstanbul Şehir Tiyatrosu olayı daha da net olarak kavradı. Bugün, bunun artık genel bir düşünce olduğunu söyleyebiliriz ve bu düşüncenin pratiğe nasıl yansıyacağını da seyirciler gelip kendileri görsünler. Çünkü bütün sırlarımızı bugün açıklamayacağız, bir kısmını 25 Temmuz'a saklayacağız.

Çetin İPEKKAYA – Altın Post'un başlangıcında çok değerli bir dostumuzun katkısı var. Bunu hemen burada söylemek istiyorum. Prof. Dr. Nevzat İlhan Bey, İTÜ'deki mimar-arkeolog dostumuz. O, bir vesileyle, daha doğrusu görevli olduğu UNESCO Tarihi Değerleri Koruma Komisyonu başkanlığı görevi dolayısıyla Tiflis'te Sandro Mrevlişvili ile tanıştıktan sonra, geçen yılın ağustos ayında, yani tam bir yıl önce, beraberce tiyatroya geldiler ve o vasıta ile Sandro ile tanıştık. Ondan son-

Argonotların Gürcüstan yolculuğu

Erhan ÖZÇELİK

25 Haziran. "Gürcü Argonotları" İstanbul otogarında, Tarık Günersel'in de aralannda bulunduğu bir grupla karşıladık. Uzun ve konforsuz yolculuk onlan bitkin düşünnüştü. Sanırım hem Gürcüler hem de biz tepeden tırnağa heyacanlıydık. Otobüslerle Muhsin Ertuğrul Sahnesi önüne geldiğimizde, genel sanat yönetmenimiz Erol Keskin, yönetim kurulu üyemiz Beklan Algan ve yönetmenimiz Çetin İpekkaya seronomiye durmuş bekliyorlardı. Sanatçı fuayesinde çay ve simit ikram ettik Gürcü dostlara. Projeyle ilgili düşüncelerini açıkladılar iki ekibin yöneticileri. Sınırların anlamsızlığı, dostluk, sevgi ve barış üzerine söyleştik. Akşam yemeğimizi İTÜ Sosyal Tesisleri'nin Roof Bar'ında muhteşem Boğaz manzarası karşısında yedik. Kişisel dostluklar buradaki yüzyüze konuşmalarla başladı.

26 Haziran. Argonotlar tam takım. Türk ve Gürcü Argonotlar Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda buluşarak merhabalaştılar ve oyunun sahneleneceği Rumeli Hisarı'nı gezdiler birlikte.

27 Haziran. Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde ilk prova. Argo'nun inşası başladı. İki dil nasıl biribirine uyacak diye merak ediyoruz, ama korku asla yok.

28 Haziran. Argo'nun kaburgası beliriyor. Meraklar yerini inşanın güzelliğine bırakıyor.

29 Haziran. Argo netleşiyor. Türkiye içindeki turne için araştırmalar sürüyor. Amacımız Altın Post'un mitosuna uygun olarak Karadeniz kıyılarına uğrayarak ulaşmak sevgi'pöstuna. Oyunun ağırlıklı rollerinden biri olan Acastus'u, Vahtang Nozadze'nin oynaması kararlaştırıldı.

30 Haziran. Ergün ve Tomris, Argo'nun donanımına tişört ve fular hazırlayarak katkıda bulunuyorlar.

ra da bu düşünceler oluşmaya başladı.

Sandro MREVLİŞVİLİ – Yani 'Don Kişot'lar birbirini anladı.

– Sayın Mrevlişvili, Altın Post'u Şehir Tiyatroları dramaturgu Tarık Günersel ile birlikte yazdınız. Konuyu nasıl belirlediniz ve neden mitolojiden seçtiniz?

Sandro MREVLİŞVİLİ – Başlangıçta bizim farklı düşüncelerimiz vardı. Ama İstanbul Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni Erol Keskin Bey bu işbirliği çalışması için, bir mitoloji konusu olan Argonotları ele almamızı önerince, bizler de hemen o an katıldık. Her şeyden önce, bir kere bu konu biz Gürcüler için çok anlamlı idi. Çünkü eski Kolheti kültürü ve tarihi, Gürcüstan'ın genel tarihinde çok önemli bir yer tutmaktaydı. Aynı zamanda Argonotların Çanakkale ve İstanbul boğazlarından geçmiş olması da Türkiye ve İstanbul için aynı önemi taşımaktaydı. Yani bu mitolojik konu her iki ülkeye de oldukça yakındı. Bu mitolojik konu ayrıca, gelecek yıllarda -ki bu proje 2001 yılına kadar sürecektir- projeyle ilgili diğer ülkeleri de davet edebilme imkânını bizlere kendiliğinden vermekteydi. Çünkü Argonotlar'ın o dönemde Kolheti'de bulunan, güç ve iktidar sembolü olan Altın Post'a ulaşmak için izledikleri güzergâhı bir-

1 Temmuz. Artık iyice dost olduk. Birbirimizi daha iyi anlamaya ve tanımaya başladık. Natali ve Gaffar, Gürcüce çevirilerle bize yardımcı oluyorlar. Bu iki insan tam bir köprü görevi görüyor Argonotlar arasında. Gaffar oyunun metin aşamasında daha etkin, Natali ise prova aşamasında...

3 Temmuz. Argonotlar şarkı söylüyor, dünyadaki bütün olumsuzluklara, bütün çirkinliklere inat

4 Temmuz Çocukluğumun hayalini süsleyen Gürcüstan'a gitmek kesinleşti. Gürcü dostlarımla biraz daha birlikte olabileceğim için mutluyum. En az Argo'nun inşasına katıldığım kadar mutluyum Gürcüstan'a gidiyor olmaktan.

5-8 Temmuz. Argo'nun inşası Argonotlar arasındaki sıcaklığı ve sevgiyi artırıyor. Gürcüler ve Türkler giderek bütünleşiyor. Bizim Argo'nun yola çıkış amacı buydu zaten. Gürcü dostlarımız İstanbul'a alışmaya başladı Hatta aralarında birkaç Türkçe kelime öğrenip konuşmaya çalışanlar bile var.

10 Temmuz. Argonotlar Ortaköy meydanında motora binerek deniz turu attılar. Belki de sıkışıp kapanan ve Karadeniz yolunu kapayan kayaların arasından nasıl geçeceğimizin provasıydı bu

11 Temmuz Argo'nun inşasında çalışan bütün Argonotlar ve onların yanındaki herkes gerçekten altın gibi. Argo'da bu yüzden gözyaşı yok. Bizim Argo'muz sevgi Argosu

12-14 Temmuz. Hep şarkı söylenmez ki gemi yapımında... Yoğun çalışma temposunun gerginliği de yaşanabilir yapı yerinde... Ama, Argo'nun yapımı tüm hızıyla sürer yine de...

15-17 Temmuz. Argo'nun iskeleti bitti gibi. Gemimiz artık Karadeniz'in sularına çıkmaya hazırlanacak. Son hazırlıklar yaklaşıyor. Boyası ve cilası yok henüz

18 Temmuz. Tomris İncer ve Ergün Işıldar tüm Argonotları, İncer'in ablasının davetiyle bir araya getirdiler. Yine iki dilde şarkılar çalındı, söylendi.

19 Temmuz. Gürcüstan'a az kaldı. Karadeniz'in diğer kıyısını, dahası benim sahilimin uzantısını göreceğim Bu yalnızca benim/bizim değil, iki ulusun da sahili. Ve biz Argonotlar bunun kesinlikle gerçekleştireceğiz. Önümüzdeki yıllardan itibaren iki değil üç, dört ve eklenerek çok uluslu bir Argo tayfası oluşturacağız ve sınırları kaldıracağız sevgilerin önünden.

20-23 Temmuz. Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'ndeki son provalarımız. Artık Rumeli Hisarı'nda çalışıp oyunu oynayacağız Bayan Mrevlişvili, Metehi Tiyatrousu'nun müdürü Bay Kandit ve Dr Nino da prömiyer için Türkiye'de

24 Temmuz. Rumeli Hisarı'nda Boğaz'a karşı sürüyor bu kez Argo'nun inşası. Artık son günler. Argonotlar yarın denize açılacaklar

25 Temmuz. Ve Argo sularda..

26-28 Temmuz. Argomuz İstanbul Boğazı'ndan geçmeyi başardı... Artık Karadeniz yolu açık...

1 Ağustos. Altın Argonotlar, Gürcüstan'daki rol değişimi için prova yapıyorlar. Bazı roller Gürcüstan'daki gösterilerde Gürcü Argonotlar tarafından oynanacak

3-4 Ağustos Hüzün ve sevinç dolu günler... Son İstanbul günleri Türk Argonotlar aileleriyle vedalaşıyor. Haklılar, çünkü bu hiç de kolay bir yolculuk değil. Oldukça yorucu ve uzun sürecek bir yolculuk.

6 Ağustos. İşte, yolculuk başladı İstan-

Tarık Günersel, Sandro Mrevlişvili, Çetin İpekkaya

çok ülkeyi içine almaktaydı. Ben ve değerli dostum Tarık Günersel, işte bu temel üzerine Altın Post oyununu yazdık. Nasıl bir oyun olduğunu seyirci 25 Temmuz'da gelip Rumelihisarı'nda görsün.

– Altın Post'un konusunu biraz daha açabilir miyiz?

Çetin İPEKKAYA – Bay Sandro'nun da dediği gibi Altın Post meselesi ilk etapta iki ülkeyi çok ilgilendiriyor. Bugünkü Mora Yarımadası'ndan hareket eden Argonotlar, önce Limni Adası'na, daha sonra da Çanakkale Boğazı'na geldiler. Fakat Çanakkale Boğazı'nın efsanedeki yeri çok önemli, zira oradan koçun sırtında kız kardeşi Helen ile beraber gelen Friksos, kardeşinin koçun sırtından düştüğünü gördü tam Çanakkale Boğazı'nda. Ondan sonra oranın adı "Helen'in Köprüsü" oldu. Derken Argonotlar Lapseki'ye, oradan İstanbul Boğazı'ndaki çarpışan kayalara -aslında bunlar bizim boğazın girintileri ve çıkıntıları tabi ki- uğrayıp, Amasra'da konakladılar. Daha sonra da Sinop, Ordu, Giresun, Trabzon ve oradan da Batum'daki nehir kanalıyla Poti, Kutaisi ve Tiflis'e gittiler. Efsanede Altın Post'un saklanmış olduğu Ares'in ormanı bugünkü Kutaisi'de. Postun sahibi olan Kral Aites o zamanki Kolheti kralı ve büyücü kızı Medea. Şimdi, o kadar yakın ki mitoloji iki ülkeye, Türkiye ve Gürcüstan bu işin başrolünü oynamışlar günümüzden 3 300 yıl önce, bu kadar eski dostluk, ortaklık varmış demek ki.

– Bu oyun sahnelenirken ilginç bir uygulama yapılacak. Hem Türkçe, hem de Gürcüce sahnelenecek. Efsanenin geçtiği diğer ülkelerde oynandığında da aynı uygulama devam edecek.

Çetin İPEKKAYA – Evet, aynı uygulama, yani çok dillilik giderek artarak devam edecek. Şu anda oyuncular karşılıklı Türkçe ve Gürcüce oynuyorlar. Bu projeye katılmak için bi-

bul'da sonra Amasra'da konaklayacağız. Yine şarkılar... Argo'nun otobüsünde sevgi şarkıları söylendi iki dilde. Sahnede olduğu gibi yolculukta da omuz omuza, el ele, yürek yüreğe hareket ediyoruz.

7 Ağustos. Argo gemisi, Amasra'da demir attı. Yüzyıllar sonra aynı limandayız. Yaklaşık 1 500 kişi karşıladı bizi.

8 Ağustos. Amasra limanından demir aldık. Trabzon Aksular Otel'de konakladık gece. Altın Argonotlar, adım adım sevgi postuna yaklaşıyor.

9 Ağustos. Trabzon limanından ayrıldık ve Hopa'da demir attık. Hopa parkında Türkiye'deki son gösterimizi sunduk. Sevgi postuna Hopa halkı uğurladı bizi. Sarp Sınır Kapısı'ndan sevgi cümleleri söyleyerek ve alkışlar arasında yürüyerek geçtik. Bir ülkeden başka bir ülkeye hiç olmazsa bir kere sınırlar kaldırılmalı dileğiyle arama tarama yapılmadan, güven duyularak geçtik. Eh, bu da bir şey. . Aynı günün gecesi Poti'deyiz. Savaşın tahribatı ettiği bir spor kompleksinde konakladık.

10 Ağustos. Şimdi merhaba deme sırası Gürcüstan'da... Argonotlar, Gürcü halkını selamlayarak sevgi postuna yürüyor. Her şey güzel. Savaşın çirkin izi Argo tayfasını etkilemiyor. Savaşı yaşamış olmasına karşın Altın Argonotları alkışlıyor Gürcüstan halkı.

11 Ağustos. Argo Hobi'deydi bugün. Hobililer sevgi postuna sevgiyle gitmemiz için moral verdi. En güzel Gürcü yemeklerini ve Gürcü içkilerini sundular bize. Kutaisi'de eski bir saray olan askeri orduevinde kaldık.

12-13 Ağustos. Kutaisi halkıyla kucaklaşıldı. Ve Zastaponi'ye yol aldı Argo... Argonotlar sevgi postuna ulaşmak için sabırsızlanıyor. Dolayısıyla daha fazla konaklamadan Tiflis'e doğru şişirdik yelkenlerimizi. Ve sa-

ze başvuran ülkeler arasında şimdilik Ukrayna ve İspanya var. Eğer bu katılım gerçekleşirse gelecek yıl oyun dört dilde oynanacak ve altı sene sonra da 12 ülke katıldığında 12 dilde oynanıyor olacak. Seyirciye Tanrı güç versin, çünkü oldukça çok sesli bir oyun olacak

— Türkiye'de nerelerde oynayacak?

Çetin İPEKKAYA – Türkiye'de önce Rumelihisarı'nda başlıyoruz, 25 Temmuz saat 21:30'da. Oradan 2 Ağustos'ta Çanakkale Çimenlik kalesine gideceğiz. 7 Ağustos'ta Amasra'da sonra Ordu, Trabzon'da ve Sarp Sınır Kapısı'nda birinci perde Türk tarafında ikinci perde Gürcü tarafında olmak üzere sembolik olarak oyunumuzu oynayacağız ve daha sonra da Gürcüstan'da turneye devam edilecek.

– Altın Post oyununda 12 Türk, 12 Gürcü sanatçı yer aldı. Aynı anda hem Türkçe hem de Gürcüce oynayacaklar. Bu oyun gerçekten zor ve yorucu bir çalışma gerektirmiş olmalı herhalde. Acaba kaç ay sürdü provalar?

Sandro MREVLİŞVİLİ – İlk başlarda Çetin Bey İstanbul'da, ben de Tiflis'te olmak üzere birbirimizden bağımsız olarak çalışıyorduk. Ancak beraberce yapılan yoğun provalar 26 Haziran'da İstanbul'da başladı. Ve ben burada, İstanbul'daki bir-birbuçuk aylık provalarımız süresince bizlerin her türlü ihtiyacını karşılayan, Türk konukseverliğinin güzel örneklerini veren ve bu organizasyonu üstlenen, öncelikle İstanbul Büyük Şehir Belediyesi'ne ve daha sonra da Şehir Tiyatroları'na teşekkür ediyorum. Çünkü bu hiç de kolay bir iş değil. Bizlere gösterilen bu ilgi ve konukseverliği boşa çıkarmamak için elimizden gelen gayreti sarfedeceğiz.

– Altın Post projesi, Uluslararası Karadeniz Tiyatro Enstitüsü'ne atılan ilk adım galiba. Ama asıl Türk tiyatrosuna neler getirecek sizce?

Çetin İPEKKAYA – İzin verirseniz sadece Türk tiyatrosuna demek istemiyorum. Çünkü gerçekten tahmin ediyorum ki, bu proje sadece Türk tiyatrosuna değil, dünya tiyatrosuna da bir şeyler getirecek, kazandıracak. Tabii ki bu yaptığımız şey sadece bizde yapılmıyor. Bu uzun yıllardır çeşitli ülke tiyatrolarında deneniyor ve artık herkes, dünya insanlarının birbirleriyle aynı sanat potası içinde nasıl birleşebileceklerini, nasıl birbirlerini anlayabileceklerini, nasıl beraberce sanatın tadını çıkarabileceklerini araştırıyor.

– Sayın Sandro Mrevlişvili'nin son sözü ne olacak?

Sandro MREVLİŞVİLİ – Ben izin verirseniz her zaman yaptığım gibi, bu sohbeti de Latince bir özdeyişle bitirmek istiyorum: "İnsanoğlunun yapamayacağı hiçbir şey yoktur, yeter ki azmetsin!"

*Tiflis Metehi Tiyatrosu Genel Sanat Yönetmeni Sandro Mrevlişvili ve İstanbul Şehir Tiyatroları yönetmenlerinden Çetin İpekkaya ile 7 Temmuz 1995 tarihinde İstanbul Radyosu'nda "Gecenın İçinden" adlı pogramda yapılan bu söyleşiyi **çveneburi** dergisi için Gaffar YILMAZ hazırladı

haba karşı Otel Acara'ya ulaştık. Bazı arkadaşlar otelde yeteri kadar yer olmaması nedeniyle Gürcü arkadaşların evlerine konuk oldular. Sevgi anları sürüyor. Artık sevgi postunun ucundan tuttuk sayılır.

14 Ağustos. Tiflis'in dışında, içinde sincaplann dolaştığı bir çam ormanında piknik düzenledi Gürcü Argonotlar. Ev yapımı şarapla kuzu çevirme yedik. Yine şarkılar ve iyne el ele oluş...

15 Ağustos. Sevgi postunu alabilmek için Rustaveli Tiyatrosu'nda hazırlık...

16 Ağustos. Rustaveli'de Argonotların gövde gösterisi... Oyundan sonra Gürcü yönetmen tüm Argonotları evinde bir araya getirdi.

17 Ağustos. Rustaveli'de ikinci gösteri... Tiflis gezisi... Argonotlar aralarına Medea'yı ad alarak dönecekler geriye... Yani mitoloji de böyle... Ama bizim Medea'mız kızının ve kocasının yanında kalacak.

19 Ağustos. Argo gemisi Tiflis'ten ayrıldı. Yolumuzun üstünde Batum var. Ama Acaralı yetkililer oyunumuza alkış tutmayı pek istemiyorlar. Argonotlarda yılmak yok, Batum'da oynamanın yollarını arıyoruz... Ama Batum'da konaklama şansı tanınmadığı için Rize'ye geçerek orada Öğretmen Evi'nde konakladık.

20 Ağustos. Dedim ya, Altın Argonotlar inatçı. İnatçı, çünkü işleri sevgi, sevgi oluşturmak... Yeniden Batum'dayız. Ve tahmin ettiğimiz gibi Batum'da demirleyemedik. Hüzünlü bir ayrılış yaşadık... Batum Tiyatrosu'nun önündeki park Argonotların gözyaşlarıyla sulandı. Küçücük çocuklar gibi ağlaştık, uzun uzun sarıldık... Hani derler ya "Ölüm allahın emri, ayrılık olmasaydı"... Sevgiler olduğu sürece sürecek Argo'nun yolculuğu.. Tiyatro biraz da bunun için değil midir?

Köyümden Notlar

Ali BAYAR (TİKANADZE)

Artvin'e bağlı Borçka ilçesinin kuzey kesiminde, Gürcüstan sınırına yakın bir köy olan Karşıköy (Heba), Muratlı (Maradit - Maraditi) bucağı sınırları içinde kalır. Yeşillikler içinde kurulu bu köyün batı yakasından Çoruh Irmağı geçer, ırmak Muratlı'dan sonra Gürcüstan topraklarına girer. 1990 genel nüfus sayımına göre 2 186 kişinin yaşadığı Karşıköy'ün başlıca gelir kaynağı fındık ve çaydır. Daha önce inşaatına başlanan çay fabrikasının 1980 sonrasında faaliyete geçmesiyle birlikte köyde ekonomik canlanma görüldü; fabrikaya bağlı olarak az da olsa dışarıdan köye bir göç oldu. Oysa köyün nüfusunun büyük bölümü, tarım alanlarının yetersizliği nedeniyle daha önce büyük kentlere göç etmişti. Bugün büyük kentlerde yaşayan nüfusunun köyle ilişkisini koparmadığından olsa gerek, köy halkı yeniliklere açık ve ayak uydurmakta zorlanmıyor.

Benim de akrabalarımın büyük bir bölümünün orada olması nedeniyle, yılda bir kez köyüme gitmeye çalışırım. İki-üç yılda bir gittiğim de olur. Ciddi bir araştırma yapmamış olmama karşın, artık "tarih oldu" denebilecek eski bir gelenekten söz edeceğim size. Biraz daha eskilerde de pek rağbet görmemeye başlayan bu geleneğe "başörtü kapma" deniyormuş. Bu eski gelenek, kızı istemek için kız tarafının karşısına çıkacak cesareti kendisinde bulamayan ya da gözkoyduğu kızı o anda ekonomik koşullarının iyi olmaması nedeniyle isteyemeyen, ama kıza bir başkasının talip olmasını da engellemek isteyen erkeğin, herkesin görebileceği ortamda kızın baş örtüsünü kaparak elde etmesidir. Başörtüsünü kaptıran kızın durumu "namus meselesi" yapılıp o kızı başka kimse istemezmiş. Kız tarafının böyle bir duruma alacağı tavır çok sert olacağı için, baş örtüsünü kapan kişi, sözü sayılır kişileri araya koyarak usulüne uygun bir biçimde kızı istermiş. Aracı kişiler de olayı tatlıya bağlarlarmış. Bazen de beklenen mutlu son gerçekleşmez, söz konusu kız delikanlıya verilmez, o köyün dışına gelin gönderilirmiş. Böyle durumlarda kız tarafı ile başörtüsünü kapan delikanlı tarafı arasında küslük ve dava sürüp gider, sonucta kötü olaylar da meydana gelirmiş.

Benim de yetiştiğim yakın tarihlerde düğünler köyün en uygun yeri olan okul bahçesinde yemekli bir şekilde yapılıyordu. Yemek servisinin sonunda kimse sofrayı terk etmez, bahşiş tepsisinin gelmesini bekler ve gönlünden kopan parayı tepsiye koyardı. Bu arada akordiyon (garmon) eşliğinde, genelde birbirini tanıyan tüm misafirler, kadın-erkek birlikte horon tutarlardı. (Şimdilerde ise, salon düğünlerinin rağbet görmesi nedeniyle yemekli düğün şölenleri neredeyse yapılmıyor.) Düğün sonunda gelinin baba ocağından ayrılmasına aileden bir kadın eşlik eder, gelinle birlikte damat evine yatıya giderdi. Buna "dade - dade gitme" denirdi. Konu açıldığında annebaba, kızlarının evlendiğini anlatmak için "kızımızı göçürdük" ya da "kız göçtü" deyimini kullanırlardı. Kirveliğe önem verilirdi. Kirvenin en büyük hediyeyi vermesi beklenir ve kirve baba yarısı kabul edilip çocukları kardeş gözüyle görüldüğünden aralarında, istisna durumlar dışında, evlilikler yapılmazdı. O tarihlerde yakın akraba evlilikleri olmasına karşın pek de rağbet görmezdi. (Şimdi yakın akraba evlilikleri daha çok görülmektedir.) Aynı soyadı taşıyan uzak akrabalar birinci derece akraba gözüyle görülür, karşılıklı ilişkiler bu hava içinde olurdu. Uzak akrabalığı ima edecek davranışlardan, kırgınlığa yol açacağı için kaçınılırdı. Öteden beri Karşıköy'de konuşma dili Gürcüce olduğu için, güzel Türkçe öğrenmek ve konuşmak için çocuklarına Gürcüce konuşmamalarını öğütleyen aile büyükleri, Sarp sınır kapısının açılmasıyla birlikte Gürcücenin de gerekli olduğunu ve iyi ki bu dili bildiklerini söylemektedirler.

❐

KUVARSİT

İç ve Dış Cephe Kaplaması

KULLANILDIĞI ALAN

Dış Cephe	İnce sıva, Brüt beton ve beton panolar
İç Mekan	İnce sıva, alçı ve beton panolar
	Ahşap ve mamulleri separatörler
	Genelde su emebilen ve alkali olmayan tüm yüzeylerde

NİTELİKLERİ

- ➟ Ultreviyole ışınlarından dolayı solmaz
- ➟ Ateşe dayanıklıdır
- ➟ Su geçirmez
- ➟ Yıkanabilir
- ➟ Nefes alma özelliğine sahiptir
- ➟ Her iklim koşuluna fevkalade dayanıklıdır
- ➟ Küf oluşturmaz
- ➟ Esnektir, Sıva alt yüzeyindeki çatlakların, yüzeye yayılmasını önler

Her zaman, doğal

KUVARSİT

İç ve Dış Cephe Kaplaması

Uygundur, Sağlamdır, Güzeldir...

KÜPÇÜLER MAH. KARA SK. NO: 3 ADAPAZARI
FABRİKA TEL : (0264) 273 57 42
İSTANBUL TEL: (0216) 389 20 13 FAX: (0216) 389 51 56

Köyün Maskesi

Prof. *Davit KOMAHİDZE*

Arzu Elif Akdemir

Sarp Sınır Kapısı'nın açılış günüyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcüstan Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler tümüyle değişti. Türkiye'de yaşayan soydaşlarımızla akrabalık ve dostluk ilişkilerimiz canlandı. Hükümetler arasında "Dostluk ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşmaları" yapılmaya başladı. Tiflis ve Bursa uzun süredir kardeş kent. Gürcüstan'ın ve Türkiye'nin diğer kentleri arasındaki ilişkiler de sürüyor. Sporda ve eğitimde büyük bir yakınlaşma ortaya çıktı.

Bu sıcak ve dostane ilişkiler bize, soydaşlarımızdan Sayın Şükrü Kaya Akdemir'in kızı Arzu Elif Akdemir'in de öğrenim için Gürcüstan'a gelmesine olanak tanıdı. Arzu daha çocukken atalarının Gürcü olduğunu duymuş, ama Gürcüstan hakkında hiçbir şey duymamıştı. Ailesinde de Gürcüce konuşulmuyordu. Büyüyünce sanatla ilgilenmeye başladı; yüksek öğrenimini de bir sanat dalında yapmak istedi. Ancak 1988 yılında üniversite seçme sınavında İktisat Fakültesi'ne girdi. Daha sonra Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde bir Gürcü filmini izledi; bu filmin etkisiyle Gürcüstan'la ilgilenmeye başladı ve Gürcüstan'ı görmeye karar verdi. Amacı yalnızca görmeye değil, atalarının geldiği halkı tanımak ve Gürcü sinema sanatını da öğrenmek istedi. Gürcüstan'a gitmeyi ve orada öğrenim görmeyi o kadar çok istiyordu ki, gidiş belgelerini ailesinden habersiz kendi başına hazırladı.

1990 yılında bir öğrenci grubuyla birlikte Tiflis'e geldi ve hazırlık sınıfına başladı. Ertesi yıl Şota Rustaveli Tiyatro Estitüsü'ne bağlı Sinema Fakültesi'ne yazıldı. 1993 yılında Tiflis'teki bazı olumsuz koşullar nedeniyle Batum'a geldi. Burada, Acara Film Stüdyosu'nda *Satrioebata Kibe* (yönetmen Niko Suladze) filminin çekimlerinde deneyim kazandı. Bu arada kendi senaryosu üzerinde çalışmaya başladı. Azimli bir çalışmanın sonunda *Soplis Nigabi* (Köyün Maskesi) adlı senaryosunu yazdı. Senaryo, Acara'nın şirin bir köyünde geçiyor ve orada yaşayan köy halkını konu alıyor. Ayrıca eski mimari yapıtları, köyün doğal yaşantısını ve dramını anlatıyor. Senaryoyu değerlendiren yönetmen Niko Suladze şöyle diyor: "Her yaşın kendine özgü bir bakışı vardır. Doğa sık sık, kendi yasalarını gençlere kabul ettirmeye çalışır. İşte bu gibi durumlarda ortaya çıkar ne istediğini bilen azimli, farklı insanlar. İşte filmin kahramanı Zeynep de böyle bir insan." Senaryonun yazarı ise çekeceği film için şunları söylüyor: "İnsanların özgür olmaları, yaşama ve dünyaya kapalı kalmamaları ve özgürce kendi yollarında gidebilmeleri gerektiğini anlatmak istiyorum."

Ben Arzu'yu daha önce hakkında yazılan haberlerle, gazeteci Marine Mitiaşvili'nin *Acara* adlı gazetede çıkan bir yazıyla tanıdım. Şimdi Acara Film Stüdyosu ve çalışanları ile yakın ilişki içindeyim. Bütün meslektaşları Arzu'ya çok değer veriyorlar. Onu, yeteneği, çalışkanlığı, çok yönlülüğü ve mesleğine olan büyük sevgisiyle takdir ediyorlar.

Ben inanıyorum ki geleceğin yönetmeni Arzu, çok yönlü sinema sanatında ilerleyecek ve büyük yeteneği ile insanları düşündürecek. En azından insanların zihinlerinde bir soru işareti bırakacak. Biliyorum zaman geçecek ve kendisiyle hesaplaşma zamanı gelecek. Ve onun içindir ki, sadece kendi için değil, tüm insanlar için bir şeyler yapmak istiyor.

Arzu Elif Akdemir (İremadze), bu ilk kısa metraj filmini çekebilmek için destek bekliyor, bir sponsora ihtiyacı var. Ben bu çalışmaya destek verecek kişilerin, çalışmanın ortaya çıkmasından sonra, destek vermiş olmaktan büyük bir onur duyacaklarına inanıyorum. Arzu üzerine bir değerlendirme yazan Mitiaşvili'nin dediği gibi, "yardımlarla, açlıkla, günahlarla dolu yaşamımız sürüyor. Biz, insanlara zamanında destek çıkalım ki, kötülükler bizden uzakta kalsın". ❐

Acı Bir Anı

Ali BAYAR (TİKANADZE)

İkinci Dünya Savaşı'nın sona erişinin 50. yılı yerkürenin bir ucu Amerika'da çoşkuyla kutlanırken, bir diğer ucunda, Japonya'da acıyla anıldı. Öyle görünüyor ki, bu korkunç savaşın üzerinden 50 yıl geçmesine karşın yerkürede değişen fazla bir şey yok. Balkanlar'da, Kafkaslar'da "çocuklar şeker yiyemiyor" hâlâ...

Bu kutlamalar bana, 1993 yılında gittiğim Batum'un Nahe köyündeki Nakaşidze'lerden, adını şimdi hatırlayamadığım bir dedenin, İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet ordusunda Almanlara karşı savaşırken başından geçen acı bir anısını hatırlattı. Güncelliği nedeniyle bu küçük anıyı sizlerle paylaşmak istedim.

Söyle anlattı dede:

"Cephedeydik. Çok kapalı ve puslu bir gündü. Önümüzü zor görebiliyorduk. Farkında olmadan bir grup olarak birliğimizden kopmuşuz. Bir anda yüzyüze geldik Alman askerleriyle. Daha sonra esir kaldığımız yerde fark ettim, kolumdan ve sırtımdan süngülenmişim."

Dede önce kolunu sıyırdı, sonra da sırtını açtı. Kolunun iç kısmı koltukaltından dirseğine kadar, sırtında ise kavisli ve uzun bir kesik izi vardı. Anlatmaya devam etti:

"Hemen hemen üç aya yakın bir süre esir kaldım ellerinde. Bu arada hep kaçmayı düşündüm ve sonunda karar verdim. Kaçacaktım. Kendilerine çok güvendiklerinden olacak, yalnızca bir silahlı asker eşliğinde yiyecek erzaklarını kamyondan mutfağa, mutfaktan da kamyona çöpleri taşıyordum. Kamyona çöpü getirdiğimde aklımdan geçeni bir anda gerçekleştirdim. Alman askerin boynuna sarılarak bir elimle belindeki kasaturayı çektim ve olanca gücümle göğsüne sapladım. Kasatura elimde yakındaki ormana doğru koşmaya başladım. Ormana daldıktan sonra takip edilme korkusu ve heyecanıyla günlerce, kaç gün olduğunu bilmiyorum, yol aldım. Sonunda kurtuldum. O kasatura bugün hâlâ bendedir."

Torununa kasaturayı odasından getirmesini söyledi. Kasaturayı getiren torunu onu bana uzattı. Baktım. Parlatmak amacıyla bilediği kasatura özelliğini bir hayli kaybetmiş, üzerindeki yazı okunmaz olmuştu. Bu kasaturayı düşününce Dağıstanlı büyük ozan Resul Hamzatov'un "Hançer Üzerine Yazılar" adlı şiirini hatırlamamak mümkün değil.

"Güneşin altında yüzyıl kalsa da
Asla kurumaz üstündeki kan asla
Hançer saz değildir gerçi
Ama yine de iki şarkı bilir.
Biri ölüm üzerinedir
Özgürlük üzerine biri"

çveneburi'den Çağrı!

çveneburi dergisi, "Çveneburi Potreler" adı altında, Türkiye'de Gürcü kültürü, sanatı, halk dansları, müziği gibi, değişik alanlarda etkinlik gösteren kişileri tanıtan yazılara yer verecektir.

Bunun ilk örneği olarak, Hayri Hayrioğlu verilmiştir.

Yaşamınızı ve etkinliklerinizi anlatan yazıları, fotoğraflarla birlikte bize gönderiniz. İlginize çveneburi dergisi adına şimdiden teşekkür ediyoruz.

Antalya'da Bir Gürcü Ressam

Mustafa YAKUT (Guram HİMŞİAŞVİLİ)

9 Temmuz 1995, Pazar. Türkiye Denizcilik İşletmeleri Antalya Dinlenme Tesisleri'nde dönemin son akşamı. Kamp sakinleri dönüş hazırlığı içinde; kimi valizlerini hazırlıyor, kimi odasını boşaltıyor. Akşam yemeği, gidecek olanlar dikkate alınarak bir saat önceye alınmış ve biz çay bahçesinde oturup son Akdeniz gecesinin tadını çıkarmaya çalışıyoruz. O sırada, Okan Kaptan elinde bir tabloyla geliyor ve sanki bize bir şey müjdeliyor. Biz tabloya bakarken Okan Kaptan açıklıyor: "Bir Gürcü ressamın tablosunu aldım. İşte bakın ismi Grigori Kiknadze. tablolarını çok beğendim. Ben kendisi ile görüşemedim ama Antalya'da imiş.Adresi şu kartta yazılı, görüşmek istersiniz düşüncesiyle aldım "

Okan Kaptan'dan aldığımız bu ipuçları ertesi sabah bizi, kamptan ayrılıp Konya'ya doğru yola çıkmadan önce, son günün ilk işi olarak Antalya-Kaleiçi'ndeki Halıhan Mağazası'na yönelti.Halıhan'da Grigori Kiknadze'nin satışa sunulmuş tablolarını gördük. Kendisinin ise Sanatçılar Bahçesi'nde olduğunu öğrendik

Bahçeye vardığımızda, sanatçıyı fırçası elinde, masaya eğilmiş çalışıyor bulduk. "Gamarcoba!" dediğimizde, şaşkınlık ve sevinç dolu gözleriyle bir an bizi süzdü ve "Gamarcoba!" diyerek bizimle kucaklaştı. O anda, sanki uzun süredir görüşmemiş eski iki dost gibiydik. Birbirimize bakıyor, eşimi ve çocuklarımızı birbiriyle tanıştırıyor, doyasıya Gürcüce konuşmaya çalışıyorduk

Kısa zamana sığdırdığımız sohbette, kendisinin yaklaşık bir yıldır Antalya'da olduğunu, Türk sanatçı dostları sayesinde sergiler açarak, yapıtlarını satarak yaşamını ve Tiflis'teki eşiyle çocuklarının geçimini sağlamaya çalıştığını, ikiz erkek çocuklarının da tatil nedeniyle yanında olduğunu öğrendik

Kiknadze'nin gönlünde yatan isteklerden biri de İstanbul'da sergi açmak

Gagimarcos Grigori Kiknadze! Seni ve yapıtlarını İstanbul'da görmek umuduyla!

□

çveneburi'den Çağrı !..

çveneburi dergisi, Türkiye'deki Gürcülerin yaşadığı köyleri tanıtan yazılara yer verecektir. Bunu gerçekleştirmek için siz değerli **çveneburi** okurlarından katkı beklemektedir. Köyünüzün tarihini, eğer göç yoluyla gelinmişse nasıl ve ne zaman göç edildiğini, nüfusunu, yaşam biçimini, gelenek ve görenekleri, Gürcüce konuşulup konuşulmadığını, doğum, nişan ve düğün âdetlerini, varsa geleneksel şenlikleri, hâlâ anlatılmakta olan masal ve hikâyeleri, gerçek yaşamdan ilginç olayları vs. bize yazıp gönderiniz. Köyünüzün fotoğraflarını ve köyde yaşayan kişilerle ilgili ilginç fotoğrafları da yazınıza ekleyiniz. Yazınızı hazırlarken 14. sayıda yer alan Maçahleli köylerine ilişkin yazıdan yararlanabilirsiniz. Bu çalışmaya yapacağınız katkılardan dolayı **çveneburi** dergisi adına şimdiden teşekkür ediyoruz.

Gürcüce Derlemeler

GÜRCÜ ATASÖZLERİ

Derleyen: *Nihal ÇELİK*

- ბერი ხარის რქებს ხსნის: Yaşlı öküzün boynuzu çift sürer (Yaşlıların tecrübesi yeter anlamında söylenir).
- ძაღლი წევს და კუდს ერანგავს: Köpek yatarken kuyruğu hırlıyor (Büyüklerin yanında küçüklerin söze karışması ya da büyüklerin yapması gereken işlere küçüklerin saygısızca karışması durumunda söylenir).
- მან წერაგს მან კითხულობს: Kendi yazar kendi okur (Hiç kimseye danışmadan iş yapanlar için söylenir).
- მეზობლის ქათამი ბატი ექნება: Komşunun tavuğu büyük olur (Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür, Türk atasözüyle eşanlamlıdır).
- შენი თავი შენ მოგწონს, შენი მომწონდეს თუ არა: Kendini kendin beğeniyorsun, ben beğenmeliyim oysa (Kendini beğenen, öven kişiler için söylenir).
- ფაშას, ფოშახი წიობა დაჯირნებია: Paşaya kötü kadının çömleği lazım olmuş (Her insanın diğerine muhtaç olabileceği anlamında söylenir).
- სხვისი ძაღლი ცენცლს მანგური ხელში დარჩება: Başkasının köpeğinin besleyenlerin elinde tasması kalır (Elin malı, hiç kimsenin malı olmaz anamında söylenir).
- ღვეს რა აქვს რომ ყორანს მოძეს: Sincabın nesi var ki kuzguna versin (İki yoksulun birirne yararı olmayacağı anlamında söylenir).

❐

Kaynak kişi: Haydar ÇELİK (TORNUHALİLOĞLU)
Doğum tarihi ve yeri:1915, Karaçam köyü, Geyve
Ailesinin göç ettiği yer: Aşağı Maradit

GH
MİMARLIK A.Ş.

Meşrutiyet Cad. 35/7 Galatasaray–İstanbul
Tel: (0212) 293 15 93 - 293 15 94
Fax: (0212) 245 22 81

KOCAKARI DUALARI

Derleyen . **Fevzi ÇELEBİ**

სურდის ლოცვა

სურდუ მოვდა ადგილათა
რა მივართვათ სადილათა
აბლა ბაბლი საუთ ჰვარტლა
სურდუ შეკჯარ ძეგბორწიკე
ძაღლის კუდზე გაბმოვიდე
ძაღლი გადმა გავასდუმლე
სურდუ წვალში წავასდუმლე
შუბერე...

სირსვილის ლოცვა

სირსვილა სნაგდა უანასა
ალაგკერდისა ჭალასა
სარს ტაჰიკი უტეხებოდა
სირსვილს ძირი უხმებოდა
შუბერე...

უოუგის ლოცვა

აუოუგი მაუოუგი
ცხრამძარჩილათ ცხრა უოუგი
აქიდან წეკდი
წეკი და შუხას გამიები
წეკი და წოფელას გამიები
წეკი და წაბლს გამიები
შუბერე...

დატკეცნილი ნაღძვები

დავითაზე, დათვაზე
ჭინკაზე, ჰარკაზე
დატკეცნილი, დაბეჭდილი
გახსნილი, გახარებული
შუბერე...

შიშისა ლოცვა

შინა შინა შინა
რამ შაგაშინა
დედამ შაგაშინა თუ
მამამ შაგაშინა
(უგელა დეითლება)
შელაი ქანდარას
ქათამი საბუდარას
არ ეშინაი ჩემ შვილს
(ან სახელი ითქმება)
გასჭრის და შიან გეარს
შუბერე...

სამარტკილთს

ატავრო მატავრო
ჰილწი საქარიო
ჰა მიხვალ?
ჰა მივალ და მარტვილთან
სისხლი სასმელათ
ბილი საჭმელათ
ძვალი სახრელათ
ფერიანსა ფერს ავართვამ
უფეროსა ფერსა მივცემ
გერც ფერიანსა ფერს აართვამ
გერც უფეროს ფერსა მიცემ!
დაგჭრი ჩემ ბარსი დანითა
ჩაგერი გახისა ქოთანში
წიგოღებ ვანისა მთასა
არცა გესმოდეს მამლისა ყივილი
არც და უურუ ხარისა ბღავილი
შუბერე...

თვალისა

ალითსა, მალითსა
შიგილოცავ თვალისასა
შიგნისასა გარესასა
წხრათი ბერი ქალისასა (ან კაცისასა)
მოვდოდა შავი წუალი
მას მოქონდა შავი გველი
გავაპევი შავი გველი
ჩავუევ ჩემი უავარჯინაი
ამოვღევი შავი ქონი
გუკიდე ღობესა ჭკნებოდა ქარდებოდა
გინცხამ ავის სულით
ავიანაკვით წვინდი გითრგი
ლახთი ბოზახი
ქაცვი ეკალი მის თვალებში
გიჯარა გამიჯარა
(თუ შავთვალაია შავი, თუ ჭრელთვალაია
ჭრელი თვალებში ითქმასხა)
შუბერე...

❐

Kaynak kişi: Ayşe ÇAKAR [ქანწიალიშვილი]
Doğum yeri ve yılı: Düzce - 1930
Ailesinin göç ettiği yer: Batum

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Deda Ena'dan

ვირის ჭკუა

მარილით დატვირთული ვირი მდინარეში გადიოდა; წაიფორხილა და წყალში ჩაწვა. მარილი დადნა, საპალნე ბევრად შეუმსუბუქდა და ვირი ადვილად ადგა: "ეს კარგია, შენმა მზემ, იფიქრა ვირმა: წყალმა კიდეც გამაგრილა და საპალნეც შემიმსუბუქა! კვლავისათვის ამას კარგად დავიხსოვნებო". რამდენისამე დღის შემდეგ ამ ვირს ღრუბელი აჰკიდეს და იმავე გზაზედ წაიყვანეს. შუა წყალში რო შევიდა, ვირი განძრახ წაიქცა: ეგონა, ტვირთი ახლაც შემიმსუბუქებაო. ის კი არა, ღრუბელი წყალით გაიჟღინთა, ტვირთი საშინლად დამძიმდა, უგუნური ვირი ვეღარ წამოდგა და დაირჩო.

Eşeğin aklı

Tuz yüklü eşek dereyi geçiyordu; tökezledi ve suya yattı.
Tuz eridi, yük iyice hafifledi ve eşek kolayca kalktı. "Bu iyiymiş, vallahi,
diye düşündü eşek; su hem serinletti ve hem yükümü
hafifletti. Yeniden gerektiğinde bunu mutlaka hatırlamalıyım."
Birkaç gün sonra bu eşeğe sünger yüklediler ve aynı yola götürdüler.
Suyun ortasına gelince, eşek kasten düştü:
yükü şimdi de hafifler, sandı. Hafiflemek bir yana, sünger suyu
çekti, yük korkunç ağırlaştı, talihsiz eşek bir daha kalkamadı
ve boğuldu.

Adres Değişikliği

Adresimiz ve telefon numaramız değişmiştir. Lütfen, yeni adres ve telefon numaralarıyla ilişki kurunuz.

Aslan ile Tilki

Türkçesi : **Fahrettin ÇİLOĞLU**

Aslan çok hastaydı ve ininde hareketsizce yatıyordu. Çeşit çeşit hayvanlar onu görmeye geliyordu. Hastanın yanına gelenlerden hiçbirinin eli boş değildi, meyve, sebze, et ve ceviz getiriyorlardı.. Hastanın iyileşmesi ve hoş vakit geçirmesi için herkes üstüne düşeni yapıyordu. Köstebekler ormandan odun parçaları getirdiler ve aslanın inindeki ocağı alevlendirdiler. Kurt mutfağa dalıverdi ve efendisi için öyle bir tavuk haşlayıverdi ki, suyu cana can katıyordu. Baykuş ailesi de efendilerine borçlu kalmadılar, ona otlar ve sebzelerle ilaç hazırladılar. Orman'ın şarkıcılar korosu, hasta efendilerinin önünde hünerlerini sergilediler. Hepsi hünerlerini gösteriyor ve efendilerine bakıyorlardı. Yalnızca tilki ortalıkta görünmüyordu ve herkes soruyordu:

- Sahi, buraya gelmediğine göre, tilki bugün nerede?

Kurt, herkesin duyabileceği biçimde şöyle dedi:

- Ne zaman eğlence ve şenlik olsa, tilki orada eksik olmaz; ama bugün niye gelsin ki, zaten ortaya koyabileceği bir şeyi olmadığını kendisi de biliyor.

Aslan, tilkinin kendisini önemsememesine çok kızdı.

Hayvanlar gecenin geç saatinde dağıldılar, köstebek tilkinin evine giderek,

- Sen hasta efendimizi neden ziyaret etmedin, diye sordu.

Tilki, kırgın dostunu evine davet ederek yanıtladı ve onun için sofra açtı.

Yemeğin ortasında köstebek kurtun söylediklerini aktardı.

Tilki kırılmıştı:

- Beklesin, ben ona gününü gösteririm, dedi.

İkinci gün hayvanlar aslanı görmek için erkenden yola koyuldular.

Hasta aslan, kaplanı da ailece davet etmişti.

Kaşla göz arasında, tilki de saraya sokuluverdi, sessizce içeri girerek selam verdi.

Aslan azarlayarak:

- Şimdiye kadar neredeydin, ziyaretime niye gelmedin? dedi.

Tilki haklılığını vurgulayarak:

- Majestelerı, hastalığınızı duyar duymaz hemen yollara düştüm, hekimlere danıştım, acaba bizim efendimize hangi ilaç iyi gelir diye. Şu tavsiyede bulundular: Kurdun ayağını kırsınlar, eklemlerini çıkarsınlar ve hayvanlar kralına yedirsinler.

Kaplan, kurdun üzerine atladı ve arka ayağını kırdı. Kurttan oluk gibi kan akmaya başladı, ayakları tamamen kızıla boyandı ve acı bir ulumayla uzaklaştı hayvanların yanından. Tilki arkasından giderek şöyle seslendi:

- Kızılçizmeli, nereye teşrif ediyorsun? Bir söz söyleyeceğin zaman önce düşün ve başkasının kuyusunu kazma ❐

ÜNYE PARKE
KERE STECİLİK SANAYİ
VE TİCARET LTD. ŞTİ.

ÜNYE PARKE KERESTECİLİK
SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

* FIRINLI KAYIN
* PARKE
* SÜPÜRGELİK
* MARLEY
* ZİFT
* CİLA

Fabrika Satış Mağazası:
Alemdağ Cad. Çayırönü Mevkii No:60 Y. Dudullu / İST. Tel: (0216) 420 39 80
Fab. ÜNYE Tel: (0452) 312 16 63 - 323 10 82 - 323 39 77 Fax: 323 55 43

Çveneburi'den haberler...

Ahmet Özkan Melaşvili'nin 15. Ölüm Yıldönümü

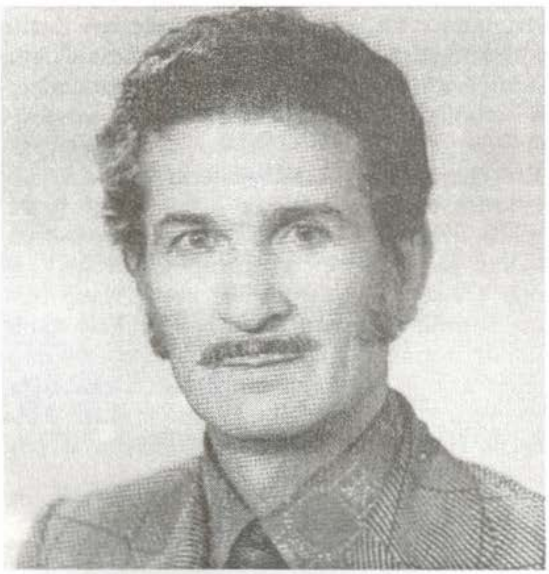

Türkiye'de Gürcülük meşalesini yakan, çveneburileri aydınlatan Ahmet Özkan Melaşvili, ölümünün 15. yılında, 8 Temmuz 1995 Cumartesi günü, İnegöl'e bağlı Hayriye köyünde anıldı.

5 Temmuz 1980'de öldürülen Ahmet Özkan Melaşvili, her yıl mezarı başında ve köyde ailesi ve yakın çevresinin katılımıyla anılıyordu. 15. yılı dolayısıyla, bu yılki anmanın daha geniş katılımlı ve geniş kapsamlı olması kararlaştırıldı.Bunun için hazırlıklar ve toplantılar yapıldı. İstanbul, Bursa, İznik, İnegöl ve Hayriye köyündeki toplantılar sonunda bir koordinasyon sağlanarak "anma" ve "kültürel" bölümlerden oluşan bir günlük bir program hazırlandı.

Hayriye Köyü Turizm ve Tanıtma Derneği'nin (kurucusu A. Ö. Melaşvili) organizasyonuyla uygulamaya konulan pogram gereği, öğle saatlerinde, konukların çoğu, Ahmet Özkan'ın eserlerinden biri olan Hayriye Köyü Kültürevi'nin önünde toplanmış bulunuyordu.

Programın ilk bölümü olan "anma" bölümü, 14:30'da kültürevinin üst katında, Ahmet Özkan'ın kendi sesiyle, özel olarak bu gün için hazırlanmış "A. Ö. Melaşvili ve Hayriyeli Yaşlılar Korosu" kasetinin dinlenmesiyle başladı. Kısa bir konuşmanın ardından bir dakikalık saygı duruşu yapıldı. Açılış konuşmasında, bu günün hazırlanması için yapılan çalışmalar, destek fonu, hazırlanan ve satışa sunulan kasetler, Ahmet Özkan Özel Defteri hakkında bilgi verildi. Anma ve Kültür Günü Destek Fonu'na katkıda bulunanların listesi okundu. Daha sonra Ahmet Özkan için yazılmış şiirlerin okunmasına geçildi. Şiirlerin Gürcücesini Gürcüstan Büyükelçiliği görevlerinden Mzia Gurgenidze, Türkçesini de Yaşar Usta okudu. Okunan şiirler şunlardı: "Musa Burseli" (Bursalı Musa), Pridon Halvaşi, 1974; Batum; Melaşvili Ahmed" (Benim Ahmet Melaşvilim), M. Emin Aslan (Afeşij), 1980, Alaca; "Momikles Dzma" (Kardeşimi Öldürdüler), Pridon Halvaşi, 1980,Batum; "Monatrebuli" (Özlenen), Mustafa Uzun (Gamişidze), 1982, İzmit; "Çemi Gulis Çrağdani" (Gönlümün Meşalesi), Hayri Hayrioğlu (Malakmadze), 1983, Alaca; Ahmet Melaşvilis Şemdeg" (Ahmet Melaşvili'nin Ardından), Tahsin Saygılı (Bejanidze), 1986, Fatsa; "Droni Gadian Çventvis (Zaman Geçiyor Bizim İçin), Ş. Zedginide, 1971, Fransa; "Zari Ahmed Melaşvilze" (Ahmet Melaşvili'ye Ağıt), 1981, İstanbul; "İnsanit, Şehedet, İnsanit" (Tanıyın, Bakın, Tanıyın), Murat Atasert (Tsetsbladze), 1995, Bursa.

Şiirlerden sonra Hüseyin Ceylan tarafından A. Özkan'ın yaşamöyküsü anlatıldı. 1922'de Gönen'in Koçbayır köyünde doğumundan ,çocukluk ve gençlik yıllarına, öğrencilik dönemininden evlenmesine ve Hayriye köyü ile tanışmasına, mesleki yaşamından yayın çalışmalarına kadar çeşitli konularda bilgi verildi. Ahmet Özkan'ın öldürülmesinin ardından hakkında çıkan yazılar ve tepkiler, dosyalan-

mış gazete kupürlerinden de yararlanılarak okundu ve anlatıldı.

Daha sonra sıra kendi yazı ve yapıtlarının tanıtımına geldi: 1968 yılında basılan *Gürcüstan* (Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih, Folklor) kitabı tanıldı. Ayrıca Gürcülerin o yıllardaki kültürel etkinliklerini tanıtmaya da yer verildi: 1977'de yayımına başlanan ilk *çveneburi* dergisi, *Elguca* (Aleksandre Kazbegi), *Sönmeyen Ocak* (Yusuf Pağava), *Büyük Savaşçı* (Simon Kvariani) adlı kitaplar sergilendi. Murat Ataseri (Tsetshladze) önsözlerden ve tanıtma yazılarından alıntılar okudu.

"Ahmet Özkan Kimdir, Nasıl Yaşatılmalıdır?" bölümüne geçileceği sırada salona Gürcüstan'ın Ankara Büyükelçisi Sayın Prof. Nodar Komahidze ve eşi geldi. Kendisine söz verildi ve A. Özkan ile ilgili anılarını ve günün önemini içeren bir konuşma yaptı. Daha sonra A. Özkan'ın dostlarından Nuri Çelebi ve Hayri Hayrioğlu birer konuşma yaptılar. H. Hayrioğlu konuşmasının sonunda, köydeki ana caddeye "A. Ö. Melaşvili Caddesi" ismi verilmesi için bir imza kampanyası başlattığını ve gerekli resmi başvuruda bulunacağını belirtti. İberya Özkan Melaşvili, A. Özkan'ın dostlarından Osman Çelik'in mesajını okudu. Son bölümde, anıt mezarın mermerinde geçici olarak boş bırakılan bölüme yazdırılacak güzel ve anlamlı söz önerileri üzerinde duruldu. Böylece "Anma Programı" başlıklı günün ilk bölümü sona erdi.

Saat 18:00 sularında topluca anıt mezara gidildi. Gürcüstan Büyükelçiliği'nin çelengi mezara konuldu. İmamın okuma ve duasıyla dini anma yapıldı. Anıt mezarın yapılışı hakkında bilgi verilerek, düzenlenmesi ve bakımı için alınması gereken önlemler üzerinde duruldu ve yine otplu olarak kültürevine gelindi. Kültürevinin kütüphane olan alt katında konuklara akşam yemeği verildi. Yemek sonrası, kısa bir süre sohbet ve dinlenmeye ayrıldı.

Saat 20:30 sularında gece için hazırlanmış olan veloybol sahasında "Kültür Bölümü Programı" başladı. Sırasıyla Abdullah Zorlu yönetimindeki İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği'nin ve M. Emin Tayyar (Dumbadze) yönetimindeki İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği'nin folklor ekipleri gösteriler yaptılar. Her iki ekip de izleyicilerin ilgisini ve alkışlarını topladı. Hayriye köyü gençleri de kendi oyunlarıyla gösterilere katıldı. İberya Özkan Melaşvili'nin oluşturup yönettiği Kafdağı Triosu, Gürcüce konser verdi. Kaseti satışa sunulmuş olan şarkıları, konuklar canlı olarak izleme olanağı buldu. Gürcüstan'dan gelen konuk "Hertvisi İkilisi" ise şarkılarıyla geceye ayrı bir renk kattı. Bu arada A. Ö. Melaşvili, Haziran 1995'te 15. yılı dolayısıyla Tiflis'te de anıldı.

❐

(Mustafa YAKUT [Guram HİMŞİAŞVİLİ])

Ahmet Özkan (Melaşvili), Hayriyeli Yaşlılar Korosu

Ahmet Özkan'ın (Melaşvili) ölümünün 15. yılı dolayısıyla, bir özel çalışma olarak "Ahmet Özkan (Melaşvili), Hayriyeli Yaşlılar Korosu" adlı kaset hazırlandı. Ali Osman Gültekin (Gurgenidze), Salih Sevinç (Dolişvili), İsmail Şengül (Gurgenidze), Cevat Batıbay (Hinkiladze), Ahmet Sancar (Gurgenidze), Nazif Suat (Kirkitadze), Ahmet Korkmaz (Basiladze), Muzaffer Suat (Kirkitadze), Celal Dursun (Kazancoğlu), Tahsin Tümer (Kirkitadze), Cemal Aydın (Gurgenidze) ve Cemal Demirci'den (Hinkiladze) oluşan Hayriyeli Yaşlılar Korosu'nun söylediği parçalar,1968 yılında, ABD Bloomington, Indiana Üniversite'si Folklor Enstitüsü görevlisi Peter Gold tarafından İnegöl'ün Hayriye köyü kahvesinde kayda alınmış. Daha sonra da titiz bir çalışma ile Georgian Folk Music from Turkey (Türkiye'den Gürcü Halk Müziği) adlı uzunçalara aktarılan çok sesli şarkılardan, şiir, ağıt, taktini ve dualardan oluşan kaseti hazırlayan İberya Özkan (Melaşvili), Hayriyeli Yaşlılar Korosu üyelerinden hiç birinin artık hayatta olmadığını belirterek, kaseti şöyle tanıtıyor: "Aneşeli, yaşam dolu, sade, doğal ama yitirilen bir geleneğin hüznünü de taşıyan bu değerli koroyu tanığı olduğum büyük bir sabırla toplayıp bir araya getirerek ortaya çıkaran, sevgili babam Ahmet Özkan (Melaşvili)'nin kendi sesi ile birlikte, bu albüm çalışmasıyla bugüne taşıyarak yok olmaktan kurtarabildiysem onur duyacağım."

❐

29 Ağustos Suikastı ve Sonrası

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, 29 Ağustos'ta kendisine karşı düzenlenen suikast girişiminden kıl payı kurtuldu. Parlementoda seçim yasası ile ilgili oturumun tamamlanmasından hemen sonra, yeni anayasayı imzalama törenine gitmek için makam otosuna bindiği sırada roket saldırısına uğrayan Şevardnadze, suikast girişiminden hafif yaralarla kurtuldu. Saldırıdan sonra yaptığı ilk açıklamada Şevardnadze, teröristlere meydan okudu ve "sizleri çökerteceğiz" dedi. Rusya'nın NTV adlı özel kanalı pusuya yatan teröristlerce Şevardnadze'ye roketatarlarla üst üste ateş açıldığını, devlet başkanının alev alan makam otosundan mucize eseri kurtulduğunu bildirdi. Görgü tanıklarına göre saldırı sırasında bir anda bir çok otomobil alev alev yanmaya başladı. Gözlemciler, Gürcüstan'ı sarsan suikast girişimiyle ilgili olarak üç ayrı olasılıktan söz ettiler. Buna göre ilk olasılık saldırının mafya tarafından düzenlenmiş olması. Şevardnadze de saldırıdan sonra yaptığı ilk açıklamada eylemden "Gürcüstan'ı mafyanın yönettiği bir ülke haline getirmek isteyenleri" sorumlu tuttu. İkinci olasılık, suikast girişiminin Şevardnadze'nin siyasi karşıtlarınca düzenlenmiş olması. Gözlemcilere göre üçüncü olasılık ise saldırının arkasında Moskova'nın olabileceği. Saldırının Başbakan Tansu Çiller'in Tiflis'e yapacağı ziyaretin hemen öncesinde gerçekleştirilmesi "ilginç bir zamanlama" olarak değirlendirildi. Başbakan Çiller'in Tiflis'i ziyaretinde en önemli gündem maddesini Azeri petrolünü taşıyacak boru hatlarının izleyeceği yol oluşturuyordu. Ankara, petrol boru hattının Gürcüstan üzerinden Türkiye'ye gelmesini istiyor. Gürcüstan da Rusya'yı devre dışı bırakan bu seçeneğe sıcak bakıyor. Bu çerçevede suikast girişiminin Şevardnadze'ye "gözdağı vermek" amacıyla düzenlenmiş olabileceği ileri sürüldü.

Suikast girişiminin ardından Gürcüstan parlamentosu olağanüstü toplanarak başkanlık ve parlamento seçimlerinin 5 kasımda yapıl-

Şevardnadze'nin, 30 Ağustos 1995'te Tiflis'te düzenlenen suikast girişimini protesto mitinginde yaptığı konuşma

Buraya gelen herkese, geldikleri için, dayanışma gösterdikleri ve destek verdikleri için teşekkür ederim. Bu sabah bir grup gazeteciyi kabul ettim. "Çok bitkinsiniz!" dediler bana. "Niçin öte dünyadan dönmüş birine mi benziyorum?" diye sordum. Şaka bir yana dün birçok insan için kader günü olabilirdi gerçekten. Olay yalnızca bir insanın olayı değil, dünkü olay bir devlet başkanının, bir parlamento başkanının öldürülmesi kastı olayıdır. Bu bir başlangıç olacaktı... Parlamentonun bugünkü oturumunda üyelerden biri, yanılmıyorsam Gia Baramidze haklı olarak bunun bir darbe girişiminin başlangıcı olduğunu söyledi. Ya şimdi gerçekleşecekti bu ya da devlet başkanlığının en önemli adaylarından biri bu yarıştan koparılacaktı. Başka bir deyişle seçimlerde karanlık güçlerin dilediği adaylar kazanmış olacaktı.

Şimdi, biliyorum, ör.seçim kampanyasına başladığım biçiminde eleştiriler yöneltecekler. Evet başladım. Şimdiye kadar söylememiştim. Gürcüstan Yurttaşlar Birliği'nin teklifini kabul ettim -bunun formülü herhalde biraz değişecek ileride- ve Gürcüstan devlet başkanlığı için aday olmaya karar verdim. Er ya da geç bunu söyleyeceğimi biliyorlardı.Tekrar ediyorum, bu Gürcüstan için çok kötü günlerin başlangıcı olacaktı. Yüce Tanrının takdiri ve onun koruması olmasa, dün yaşanan olay herhalde çok kötü bitecekti. Tanrı bizimledir, tüm dünyanın ilerici kesimi ve demokrat güçleri bizimledir ve biz başaracağız, mutlaka başaracağız.

Şimdi, neden böyle saldırganlaştılar?

Saldırganlaştılar, çünkü anayasa reddedilmedi. Daha önce de söylediğim gibi, anayasa ülkenin kimlik kartıdır. Bu yerkürede bizim kartvizitimizdir. Değerli dostlarım, her türlü abartının dışında bu anayasamızla gurur duyabiliriz. Bu anayasa Avrupa kıta-

➔

sında en seçkin anayasalardan biridir ve ülkemiz böyle bir anayasa kabul etmişse doğru yolda gidiyor demektir ve bu ülke kurtulacak. Bu ülke bütün dünyanın desteğini almaya layıkır.

İşte bundan korkuyorlar.

Demokratik ve güçlü devlet ortamında silah hükmedemiyor ve silahla kazanılmış para hükmedemiyor. İşte bunu kaybetmekten korkuyorlar. Ne kadar suikast düzenlerlerse düzenlesinler, ne olursa olsun, şunu söylemek istiyorum sevgili kardeşlerim, yavruların ve torularım hepinize söylemek istiyorum: Korkutamazlar ne beni, ne mesai arkadaşlarımı, ne dostlarımızı. Biz sonuna kadar mücadele edeceğiz, sonuna kadar birlik, bütünlük ve bölünmez Gürcüstan için mücadele edeceğiz.

Anayasamız, halkımızın yarın bugünkünden daha iyi yaşayacağının garantisidir, mutlak garantisidir.Biz kendimiz buna inanmasaydık böyle bir açıklama yapmazdım. Biz ürünümüzü de üreteceğiz, ama aynı zamanda bizim yabancı dostlarımız bize on kat daha fazla yardım edecekler kriz ortamından çıkmamız için, çünkü biz hukuk devletiyiz, çünkü biz yasal yollarla anayasamızı kabul ettik ve yasal, anayasal yollarla seçimleri de yapacağız. Seçimler mutlak surette yapılacak. 5 Kasım'da Gürcüstan'da seçimler yapılacak.

Başka ne saldırganlaştırıyor bu insanları?

Olayın aslı şudur: Parlamentoda onayladığımız anayasa -ki sık sık eleştirdiğiniz bu parlamentoya da bu anlayışı ve işbirliği için ayrıca teşekkür ediyorum- ve biz bu parlamentoda anayasamızı kabul ettik. Bu anayasa Gürcüstan'ın birliğinin ve bütünlüğünün temel dayanağıdır, hukuksal temelidir, kaybolan topraklarımızın, kaybolan Gürcü topraklarının geri alınmasının anayasal dayanağıdır.

Bugün burada çok sayıda yabancı gazeteci var ve onların tanıklığı önünde söylüyorum: biz her şeyi yapacağız, nefesimizin yettiği kadar kan dökülmemesine çalışacağız, çok işkence görmüş mültecilerimizin kanlarının dökülmemesine, bu çilekeşlerin evlerine barış içinde dönmelerine çalışacağız, ama eğer hiçbir biçimde bu olay gerçekleşmezse anayasamız sorunu çözmek için silaha başvurmamızı haklı kılacak hukusal dayanağımız olacak ve bu haklı davamızı ülkemizin geleceğinin gerektirdiği biçimde çözeceğiz.

Burada konuşan genç dostum P. Çihradze mitinglere gitmeyi sevmediğini söyledi. Doğrusu ben de mitinglerin zamanının geçtiğini düşünüyorum, ama bugün burada, bu mitingde, bizim mitingimizde toplanmalı, bir araya gelmeliydik, terörizm ortamında yaşamak istemediğimizi, seçimlerde silahlı insanların galip gelip parlamentomuzda boy göstermelerini istemediğimizi haykırmalıydık. Bu hiçbir zaman olmayacak. Gürcüstan, halkımız, Gürcüler, Ermeniler, Azeriler, Ruslar, Museviler, Abhazlar, Osetler, Yunanlılar ve burada yaşayan herkes, iyiler içinde en iyisini seçeceğiz. Parlamentomuz böyle olacak.. ve sanırım devlet başkanı olarak da iyi birini seçeceğiz.

Size, buraya gelen insanlara, Gürcüstan vatandaşlarına -ben bu sözü çok seviyorum, Gürcüstan vatandaşı- buraya geldiğiniz için, Gürcüstan nüfusunun iradesini gösterdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Sizlere sevinç, mutluluk, Gürcüstan'ın bütünleşmesini, kalkınmasını ve güçlenmesini diliyorum.

❐

(Sakinporm Haber Ajansı -
Gürcüceden çeviren: Hasan ÇELİK)

masına karar verdi. Gürcüstan polisi yaptığı açıklamada suikast girişimiyle ilgili olarak geniş soruşturma başlatıldığını,10 şüphelinin yakalandığını belirtti. ABD ve Almanya, Gürcüstan Devlet Baykanı Eduard Şevardnadze'ye yapılan suikast girişimini kınadılar. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, Şevardnadze'nin zor durumlarda hükümette etkili olan bir lider olduğunu ifade ederek "bu tarz terörist eylemleri kınıyoruz" dedi. Almanya Dışişleri Bakam Klaus Kinkel ise, Şevardnadze'ye karşı girişilen suikast girişimini kınadıklarını belirterek, Alman hükümetinin Gürcüstan devlet başkanına desteğinin tam olduğunu vurguladı. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Başbakan Tansu Çiller de, Gürcüstan Devlet Başkanı Şevardnadze'ye düzenlenen suikast girişiminden duydukları üzüntüyü belirten mesaj gönderdiler. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Şevardnadze'yi ayrıca telefonla da arayarak "geçmiş olsun" dedi. Başbakan Tansu Çiller, Gürcüstan ziyaretini ertelemedi ve suikast girişiminin gerçekleştirilmesinden 48 saat sonra Tiflis'e gitti.

Suikast girişiminin hemen ardından, 30 Ağustos'ta Gürcüstan'ın başkenti Tiflis'te Eduard Şevardnadze'ye destek mitingi düzenlendi ve devlet başkanı bu mitingte etkileyici bir konuşma konuşma yaptı.

❐

Kartuli Ansambli

Gürcü halk müziği söyleyen Amerikalı sanatçılardan oluşan Kartuli Ansambli'nin üç üyesi, 5 Temmuz akşamı Kuledibi'nde ,eski bir yapı olan üç katlı sanatevinde görkemli bir konser verdi. Hiçbir çalgı aleti kullanmadan verdikleri konser, yaklaşık 50 kişilik bir izleyici kitlesi tarafından büyük bir ilgiyle dinlendi. Konseri veren gruptan Franklin Kane, aynı zamanda Fransa'daki Ensemble Merani'nin (Ansambli Merani) de direktörü Franklin Kane, Ensemble Merani'nin geleneksel Gürcü halk şarkılarını seslendiren bir topluluk olduğunu belirtti ABD'nin New Yok kentinde bulunan Kartuli Ensemble'nin (Kartuli Ansambli) 18 kişilik grubu, Ekim 1994'te Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin etkinlikleri kapsammda Tiflis'te de konser vermişti. Topluluğun en dikkat çeken yanı, tümü Amerikalı üyelerden oluşmasına karşın, Gürcü halk müziğini büyük bir başarıyla seslendirmeleri. Kuledibi'nde konser veren grubun üç üyesi de, Gürcü müziğine ilgilerinin, değişik kültürlerin müziklerini denedikten sonra kendilerini buldukları müziğin Gürcü müziği olduğunu anladıkları anda başladığını belirttiler. Kartuli Ansambli'nin bazı üyeleri, Gürcüstan'a gitmek üzere İstanbul'a gelmişlerdi

❐

Gürcüstan'da Seçim

Gürcüstan'da parlamento seçimleri 5 Kasım 1995'te yapılacak Ülkenin bağımsızlığını elde etmesinden sonra ikinci kez yapılacak genel seçimlerle birlikte devlet başkanı da seçilecek. Temmuz ayında alınan bir dizi karar uyarınca ülkenin yeni parlamentosu, cumhuriyet meclisi ve senato olmak üzere iki meclisten oluşacak. Cumhuriyet meclisi üyeleri nispi temsil sistemiyle, senato çoğunluk sistemiyle seçilecek üyelerden oluşacak. Bu arada parlamentoda yapılacak anayasal değişiklikler çerçevesinde parlamentonun, devlet başkanının ve bakanlar kurulunun yetki ve görevleri yeniden belirlenecek ❐

Türkiye-Gürcüstan arasında yeni bir sınır kapısı

Türkiye ve Gürcüstan arasındaki Türkgözü-Ahaltsihe sınır kapısı Türkiye cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardanadze tarafından 31 Temmuz 1995'te açıldı. Açılış töreninde bir konuşma yapan Demirel, Türkiye ili Gürcüstan arasındaki tarihin getirdiği engellerin kalkmakta olduğunu belirterek, "Türkiye olarak biz, bütün komşularımızla dostluk istiyoruz"dedi. Şevardnadze, "yeni açılan bu yolun yalnızca iki devleti değil, bütün Kafkasya ile Avrupa'yı birbirine bağlayacağını" söyledi. Başbakan Tansu Çiller ise, "Gelin burayı Doğu ve Batı'nın birbirine kavuştuğu, birbirine ticareti ve zenginliği akıttığı bir barış köprüsü yapalım diye konuştu. Gürcüstan Başbakanı Otar Patsatsia da bir süre öncesine kadar iki ülke arasındaki kapıların açılmasının mümkün görünmemesine karşın, bugün ilişkilerin geliştirilmesini amaçlayan önemli adımlar atıldığını belirtti. Sınır kapısına ilişkin protokol, açılış töreninden sonra iki ülkenin dışişleri bakanları Erdal İnönü ve Aleksandre Çikvaidze tarafından imzalandı. Ardahan'a 110 km ve Posof'a 20 km uzaklıkta olan bu sınır kapısından sonra, Çıldır ve Ahalkalaki arasındaki Aktaş sınır kapısının açılması bekleniyor.

❐

Kısa Kısa...

Hazırlayan: **Rüya ÖZKALKAN**

Gürcüstan parlamentosu, Türkiye ve Gürcüstan sınırları yakınlarındaki tehlikeli nükleer santralı yeniden faaliyete geçiren Ermenistan'ı kınadı. Gürcüstan parlamentosu tarafından önceki gün Ermenistan parlamentosuna gönderilen mesajda, santralın hem deprem kuşağı üzerinde bulunmasından, hem de terörist saldırılara maruz kalabileceğinden dolayı tüm Kafkasya bölgesinin güvenliğini tehdit ettiği belirtildi.

(*Yeni Yüzyıl*, 2 Temmuz)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) zirvesi Romanya'nın başkenti Bükreş'te yapıldı. Zirvede Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze bir araya geldiler. Görüşmede, ikili ve bazı çok taraflı konular ele alındı. Temmuz ayının ikinci yarısında Türkiye - Gürcüstan sınırında yeni bir kapının açılması da gündeme geldi. İki devlet adamı da Ermenistan'ın nükleer santralını yeniden açmasını tehlikeli bulduklarını kaydettiler.

(*Yeni Yüzyıl*, 2 Temmuz)

Başbakanlık Başdanışmanı Prof. Dr. Emre Gönensay, Azeri petrolünün Batı'ya taşınması konusunda ABD'deki temaslarını tamamladı. Gönensay, "Gürcüstan güzergâhı konusunda ne kadar hassas olduğumuzu hem ABD yönetimine, hem de şirketlere ilettik" dedi. "İlk üretim petrolünün Gürcüstan'dan geçip Karadeniz'e çıkması lazım" diyen Gönensay, böyle bir projenin ortaya çıkarılıp benimsenmesi gerektiğinin altını çizdi.

(*Yeni Yüzyıl*, 8 Temmuz)

Gürcü kültürünü tanıtan *çveneburi* adlı derginin yeni sayısı yayınlandı. İki ayda bir çıkan derginin bu sayısında, Gürcülerin tarihi ve Kafkasya üzerine yazıların yanı sıra, kendi kendine Gürcüce öğrenmek isteyenlerin yararlanabileceği bölümler de bulunuyor. Dergideki etnografya yazıları da dikkat çekiyor.

(*Sabah*, 10 Temmuz)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları ile Gürcüstan Metehi Tiyatrosu'nun ortak projesi "Altın Post"un dünya prömiyeri 25 Temmuz'da Rumeli Hisarı'nda yapılacak. Oyun 12 Türk, 12 Gürcü tiyatro sanatçısının rol aldığı, aynı anda Türkçe ve Gürcüce olmak üzere iki dille birden sergilenen, sanat ve kültürün sınırlar ötesi olma özelliğini simgeleştiren bir proje olarak dikkat çekiyor.

(*Sabah*, 17 Temmuz)

Türkiye, Rusya'nın ilginç bir yöntem izleyerek masaya getirdiği, Ermenistan ve Gürcüstan adına Ankara ile sınır anlaşma yapma önerisini devletler hukukuna aykırı olduğunu belirterek geri çevirdi. Olayın, Türkiye'nin Gürcüstan ile olan sınırında yapılan teknik görüşmeler sırasında ortaya çıktığı belirtiliyor. Gürcüstan ve Ermenistan'ın da üyesi olduğu Bağımsız Devletler Topluluğu'nun bir maddesi, BDT sınırlarının Rusya askerleri tarafından korunmasını öngörüyor.

(*Cumhuriyet*, 17 Temmuz)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Rusya Federasyonu Konseyi Başkanı Vladimir Şumeyko'ya Gürcüstan ziyareti sırasında sert bir dille şu mesajı iletti: "Moskova, Tiflis'e danışmadan Abhazya'yla ilişki kuramaz. Bu, ikili ilişkilerin mantığına da, BDT tüzüğüne de aykırıdır." Kremli'nin eskiden beri Gürcüstan'a karşı Abhaz yönetimiyle ilişki içinde olduğu biliniyor. Gürcü-Rus ilişkilerinin son gerginliğinin nedeni, Moskova'nın Abhazya'ya "doğal afet" gerekçesiyle yaptığı yardımdı. Gürcü yönetimi, Moskova nasıl Çeçenya'nın bağımsızlığına izin vermiyorsa, Tiflis'in de Abhazya'nın ayrılmasına izin vermeyeceğini belirtiyor.

(*Cumhuriyet*, 19 Temmuz)

Şişli'deki Gürcü Katolik Kilisesi'ne giren hırsızlar,altın şamdanlar ve tablolar çaldı.Önceki gece Bomonti Kâzım Orbay Caddesi 21 numaradaki kiliseye giren hırsızlar altın ve gümüş karışımı 20

değerli samdanla bir Meryem Ana resmi ve iki kıymetli tabloyu alarak kaçtılar.

(*Milliyet*, 25 Temmuz)

Çeçen ve Rus heyetleri arasında imzalanan askeri anlaşmanın hukuki olarak geçerli olup olmadığı sorunu, Çeçen lider Dudayev ile Rus heyeti arasında tartışmaya dönüştü. Anlaşmanın, kendisinin görmediği ve onaylamadığı sürece geçersiz olacağını belirten Çeçenistan Devlet başkanı Dudayev, anlaşmayı feshettiğini açıkladı.

(*Sabah*, 1 Ağustos)

Türkiye ile Gürcüstan arasındaki kara yolu bağlantısını sağlayacak olan Türkgözü Sınır kapısı, iki ülkenin cumhurbaşkanları, başbakanları, başbakan yardımcıları ve bazı bakanları ile üst düzey yetkililerinin de katıldığı törenle açıldı.

(*Sabah*, 1 Ağustos)

Dünya Bankası'nın tarıma dayalı sanayilerin rehabilitasyonu için Gürcüstan'a 150 milyon ABD Doları vereceği açıklandı. Söz konubu kredinin tarıma dayalı sanayi alanında Türk-Gürcü ortak projelerinin finansmanı için kullanılabileceği belirtildi.

(*Istanbul Ticaret*, 4 Ağustos)

Bu ay sonunda Gürcüstan'da anayasa referandumu yapılacak. Kabul edileceğine kesin gözüyle bakılan yeni anayasa, Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin yetkilerini daha da artıracak, ülkede başkanlık rejiminin kurulması anlamına gelecek

BM Enformasyon Merkezi'ne göre, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, BM'nin Kalkınma Projesi'nin (UNDP) Avrupa ve BDT Büro Müdürü Anton Kruiderink'le yaptığı görüşmede, ekonomik çöküş ve iç çatışmalar nedeniyle, ülkede 5 kişiden dördünün yoksulluk sınırı altında yaşadığını söyledi. Şevardnadze, bir "şok terapi" dönemi sonrasında, ülke ekonomisinin sağlığına kavuşmaya başladığını belirtti.

(*Yeni Yüzyıl*, 8 Ağustos)

Çeçen komutan Alaaddin Hamzatov'un hafta başında Argun kasabasında giriştiği eylemin aynısı bu kez Gudermes'te düzenlendi. Çeçen lideri Cahar Dudayev'e bağlı güçlerin, cumhuriyetin ikinci büyük kenti Gudermes'te yönetime el koyduğu bildirildi. Rusya lideri Boris Yeltsin de, Çeçenistan'a sertlik yanlısı olduğu bilinen Oleg Lobov'u özel temsilci olarak atadı.

(*Milliyet*, 26 Ağustos)

Kafkas-Çeçen Dayanışma Komitesi tarafından tedavi için Türkiye'ye getirilen 15 Çeçen mücahid, yapılan barış anlaşmasını temkinle karşıladıklarını söylediler.

(*Zaman*, 26 Ağustos)

Gizli petrol planından Gürcüstan hattı çıktı. Dışişleri bakanlığı, başbakan, başbakan yardımcısı ve Türkiye'nin Tiflis, Moskova ve Bakü elçiliklerine gönderdiği raporda Başbakan Başdanışmanı Emre Gönensay'ın yanında yer alarak, Azeri petrollerinin Batı'ya ulaştırılmasında erken üretim için Gürcüstan-Türkiye hattının tercih edilmesi gerektiği görüşünü belirtti. *Hürriyet*, Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Başbakan Tansu Çiller ile Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'e sunulan Azeri petrolleri boru hattı raporunu ele geçirdi. "Çok gizli" koduyla hazırlanan raporda, başta Chevron olmak üzere Azerbaycan petrollerini çıkaracak uluslararası konsorsiyumu oluşturan şirketlerin, erken üretim için büyük bir ihtimalle Rusya seçeneğini tercih edecekleri ifade edildi. Raporda, şirketlerin erken üretim petrolleri için bu hattı tercih etmesi halinde bile, Gürcüstan hattının bir bölümünün ileride ana petrol boru hattına bağlanabileceği belirtildi. Dışişleri Bakanlığı, erken üretimin ilerde ana petrol boru hattının da bağlanabileceği Gürcüstan (Supsa) hattından çekilecek bir boru hattıyla elde edilmesini önerirken, enerji bakanlığı, "Bu proje Bakü-Ceyhan boru hattını yok eder "görüşünü savunuyor.

(*Hürriyet*, 28 Ağustos)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, kendisine karşı düzenlenen suikast girişiminden şans eseri kurtuldu.

(*Yeni Yüzyıl*, 30 Ağustos)

Başbakan Tansu Çiller, Cumburbaşkanı Eduard Şevardnadze'nin davetlisi olarak, bugün bu ülkeye bir günlük bir ziyarette bulunacak.

(*Yeni Yüzyıl*, 31 Ağustos)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnedze'nin hafif yaralarla kurtulduğu suikast girişiminden sonra başkent Tiflis'te darbe girişimi olasılığına karşı askeri önlemler alındı

(*Yeni Yüzyıl*,31 Ağustos)

❐

DOĞAYI YAŞAMAK VE YAŞATMAK

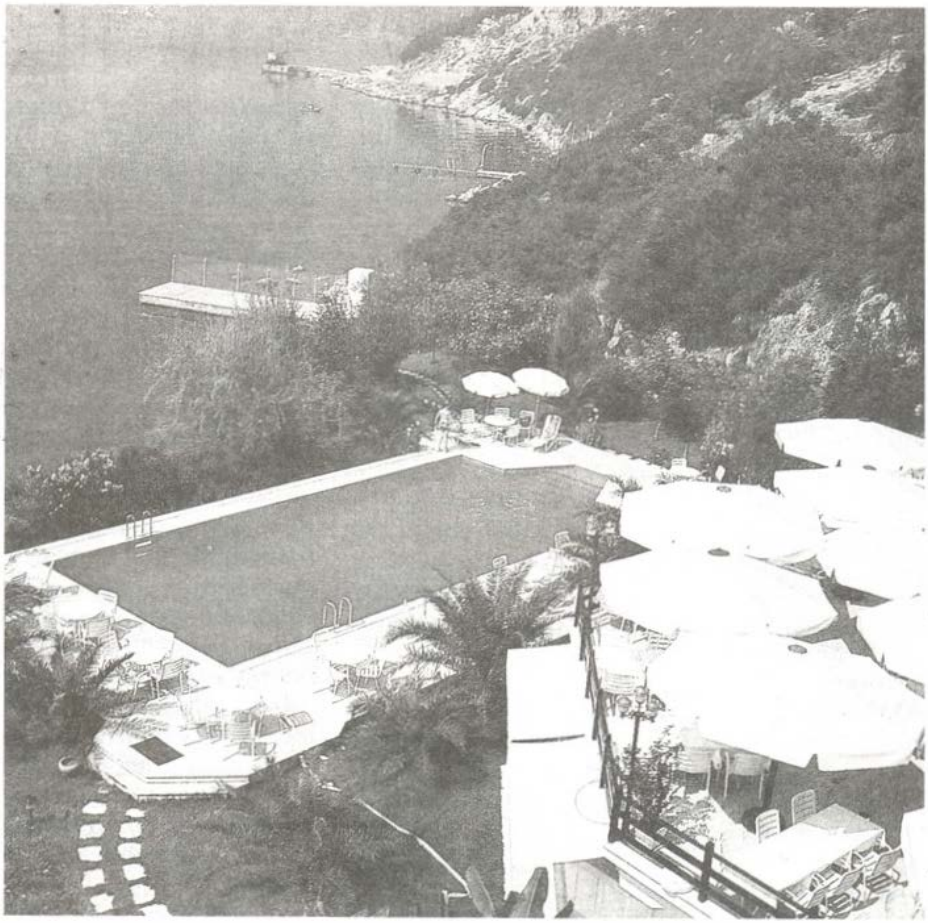

İSTANBUL'DA
GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZÜN DOĞAYLA KUCAKLAŞTIĞI MÜKEMMEL BİR DİNLENCE BELDESİ DÖRT MEVSİM HİZMETİNİZDE...

CLUB ATABAY
Eskihisar Darıca İstanbul TURKEY
Tel: (0262) 655 92 12 - 655 58 54
Faks: (0262) 655 56 16
İrtibat/Correspondence/Korrespondenz

CLUB ATABAY
Acıbadem: 81010 Kadıköy İstanbul TURKEY
Tel: (0216) 339 48 50 (4 Hat/Lines/Linien)
Telex: 29469 drug tr Fax: (0216) 339 61 41

Club ATABAY

BİR DÜNYA MARKASIYLA KAZANÇLI VE GÜÇLÜ BİR GELECEĞE ADIM ATIN...

GERÇEK ÇİFTÇEKER TURBO

- 1994 yılı için çok özel fiyat ve ödeme koşulları
- -40°C' dan +50°C' a her iklimde çok amaçlı kullanım
- Mikserli, damperli, çekicili modeller
- Bağımsız çalışma kabiliyetli tandem
- Ucuz yedek parça
- Sürekli ve çabuk servi
- Stoktan hemen teslim

KAMAZ

TATARİSTAN - RUSYA FED.

enka ENKA PAZARLAMA İHRACAT İTHALAT A.Ş.

İSTANBUL (212) 272 98 90 (3 HAT) (212) 273 07 00 (10 HAT)

ANKARA (312) 418 36 33 (312) 418 36 39

ADANA (322) 428 96 00 (322) 428 30 35

İZMİR (232) 374 27 77 (232) 342 93 86

güne başlarken bir sevgi busesi

ZAZA®

TRAŞ BIÇAKLARI

TWIN Çift Bıçaklı
(50'lik Kartela)

TWIN Çift Bıçaklı
(5'li Poşette)

TWIN Çift Bıçaklı
(5'li Dispenser)

PIVOTING
Oynar Başlıklı
Traş Makinesi

PIVOTING PLUS
Makine Kartuşları

MONO Tek Bıçaklı
(5'li Poşette)

MONO Tek Bıçaklı
(50'lik Kartela)

ZAZA®

TRAŞ BIÇAKLARI

Traş bıçağında aradığınız her şey.
Kalite ve ucuzluk

KARTAL ÇELİK EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Tahtakale Cad. 38 ZAZA Han Eminönü - İSTANBUL

Tel: (0-212) 522 19 62 - 231 21 25 **Fax:** (0-212) 247 02 94